

РЕЗЮМЕТА на български и на английски език на публикациите по т. 6 към Молба за допускане до участие в конкурс на ВУЗФ за академичната длъжност „Професор“ по област на висше образование 3. „Социални, стопански и правни науки“, ПН 3.8 „Икономика“, научна специалност „Финанси, парично обращение, кредит и застраховка“, съгласно обява в ДВ, брой 5/17.1.2025 год. с кандидат проф. д-р Андрей Боянов Захариев, ЕГН 710319****
 Регистрационен URL на кандидата в НАЦИД: www.bit.ly/4iaKKMC

№ по списък	<i>ВЗ.Хабилитационен труд - монография</i>
1	Захариев, А. Финансовата децентрализация - крос анализ и емпирични свидетелства, Издателство „Григорий Богослов“, София, 2025, 145 стр.; По конкурса: с. 1-158; ISBN 978-619-7622-67-6; рецензенти проф. д.н. Вержиния Желязкова, проф. д.н. Борислав Борисов. <i>Обект на изследване в монографичния труд е финансовата децентрализация в България, а за негов предмет – установяването чрез крос анализ и емпирични свидетелства на актуалното състояние, проблеми и перспективи пред българските общини през призмата на отговорностите и правомощията на органите за местно самоуправление. Водещата теза в монографичния труд се формулира както следва: финансовата децентрализация е многомерен процес със стратегически характер, съчетаващ делегиране на правомощия с ресурсната им обезпеченост за осигуряване изпълнението на постановките в Европейската харта за местно самоуправление, в среда на множествени кризи и перспективи, свързани с членството на страната в Шенгенското пространство и Еврозоната. Целта на разработката е да се изследва финансовата децентрализация в периода 2020-2025 год. като процес и моментно състояние, с отчитане влиянието на множествените кризи, изчерпването на източници на собствени приходи в общинските бюджети и перспективата за акумулиране на позитивни ефекти от членството на страната в Шенгенското пространство и приемането на България в Еврозоната. За постигане целта на разработката и валидиране на изследователската теза са формулирани следните работни хипотези: Хипотеза първа - в условия на множествени кризи – пандемия, военен конфликт, енергийни цени – оценките за финансовата децентрализация в България към началото на 2025 г. акумулират локалните показатели за развитие на общините, институционалните решения чрез Фонд ФЛАГ при мостовото финансиране на общинските инвестиционни проекти по Оперативни програми и националните перспективи от приемането на страната в Шенгенското пространство, съчетани с очакваните позитиви от членството на страната в Еврозоната; Хипотеза втора - различните характеристики на общините като социално-икономически единици са предпоставка за диференциация в оценките на финансовата децентрализация в техния бюджетен, фискален и регулаторен аспект; Хипотеза трета - чрез прилагане на инструментариума на дескриптивната статистика и междуфакторния корелационен анализ на анкетните резултати могат да се изведат иконометрични оценки на степените на ексцес и асиметрия в разпределението на отговорите в анкетното проучване към началото на 2025 г. Поставени са научни задачи, относими за последователно решаване към всяка от трите глави в монографичния труд: Задача първа - да се изведе срез профил (за периода 2020–2025 г. във времева точка началото на 2025 г.) на състоянието на финансовата децентрализация в България през призмата на органите за местно самоуправление чрез анкетно проучване сред стратифицирана извадка от председатели на ОбС (мандат 2023 – 2027 г.) като се очертаят достиженията, проблемите и перспективите в изследвания процес; задача втора - да се приложи метода на крос анализа към резултатите от анкетното проучване на финансовата децентрализация (2020–2025 г.) като се установят специфики в оценките на процеса сред четири категории респонденти, групирани по брой население и брой общински съветници</i>

по ЗМСМА; задача трета - да се приложи инструментариума на дескриптивна статистика и секторния корелационен анализ на анкетните резултати преди приемането в еврозоната за установяване на степените на ексцес и симетрия, силата на корелация и статистическата значимост на връзките между отделните отговори на респондентите, подадени от тях в анкетното проучване на финансовата децентрализация в началото на 2025 г. В методически план в монографичния труд намират приложение анкетния метод, крос анализ, графичен метод на анализ, дескриптивна статистика, корелационен анализ, методи на индукцията и дедукцията, метод на моделирането, сравнителен анализ и др. Анкетното проучване е проведено през януари и февруари 2025 год. във втора времева точка сред стратифицирана група респонденти обхващаща 50 председатели на общински съвети, които попълват анкетния въпросник електронно (80%) и на хартия (20%) в рамките на семинар на НАПОС-РБ, проведен на 10.2.2025 год. на тема „Финансовата децентрализация и общинските бюджети при приемането на България в еврозоната“. Анкетният въпросник е структуриран в десет раздела и включва общо 52 въпроса, от които последните 5 описват извадката. Проведеното качествено изследване на процеса на фискална децентрализация разкрива проблеми и чертае насоки за тяхното решаване. След преглед на теоретични постановки и най-актуални научни изследвания по проблемите на децентрализация в глава първа са изведени графичните профили на разпределения на отговорите в анкетата се дава визуално представяне на разпределението на предпочитанията на респондентите в няколко посоки. Първата посока на оценка е процесна и установява дали и доколко имаме тенденция на подобрене или влошаване в политики, които маркират финансовата децентрализация не само като разписан стратегически документ, но и като реални ефекти, измерени през призмата на финансовото състояние на българските общини (първият раздел с въпроси). Втората посока на оценка е статична и формира оценка към избраната втора времева точка – преди приемането на страната в еврозоната и след приемането в шенгенското пространство (раздел девети в анкетата). Този раздел обаче тества перспективата за развитие и основните фактори, които могат да подкрепят подобряването на състоянието на общинска икономика на база политически решения на централната власт. В глава втора е проведен крос анализ. Резултатите показват, че през периода на пандемията от COVID – 19 финансовото състояние на общините е по-лошо в сравнение с това през следпандемичния период и през 2024 г. Изключение правят малките общини, чието положение показва подобрене през 2024 г. Тенденции за подобряване на финансовото състояние за периода 2020-2025 г. се установяват в повечето от средните и големи общини и в по-малка част от малките и най-големи общини. Малките общини се смятат също и за най-малко подкрепени от централната власт в стремежа им за развитие. Това отчасти потвърждава алфа вторичната хипотеза за по-голямата зависимост на финансовото състояние на малките и средни общини от подкрепата на централната власт, защото от данните на въпросите за разпределението на някои данъци (данък, печалба, данък върху доходите и др.) в полза на общинските бюджети и централната власт се вижда, че всички категории общини имат най-голямо предпочитание към най-големия възможен дял 5/10 от приходите. Данните от крос анализа показват че по-голяма част от общините от всички категории се обединяват около мнението, че размерите на местните данъци трябва да се определят като средна от законово определените минимума и максимуми, което потвърждава в голяма степен делта вторичната хипотеза. Консенсус има и около разбирането за стимулиращата роля на данъчните отстъпки при внасянето им в рамките на определен срок. Поемането на общински дълг в лева и фиксиран лихвен процент остават предпочитани параметри, когато става дума за външното заемно финансиране на всички общини. Най-отличаващи се тук са най-големите общини, за които не се установява толкова изразена приоритизация. Най-предпочитания начин за финансиране на повечето категории общини е ползването на заеми от фонд ФЛАГ. Повечето от респондентите смятат, че тези заеми с предоставени на ниски или справедливи лихвени проценти. Малките общини правят тук изключение, защото само около 1/3 от тях го посочват като избор, както толкова смятат, че лихвените проценти, предоставени от фонда, са справедливи. Използването на този източник на финансиране предопределя в голяма степен и предпочитанията от общините обезпечения, които често са нормативно

предписани. Тук средните и големи общини се отличават, защото предпочитат да използват собствени приходи за покриване на задълженията. По-голяма част от малките общини имат позитивно отношение към публично-частното партньорство. Такова имат и средните и най-големи общини, докато големите са по-резервирани към потенциала му. Много голяма част от общините, с изключение на малките, са за моменталното деактивиране на военни имоти в тяхна полза. В противовес последните виждат по-голям потенциал в приватизацията като източник на доходи в сравнение останалите категории общини. И четирите категории разчитат на отдаването под наем на общинския имуществен като източник на приходи за общинския бюджет. Те са и групата общини, които разчитат в най-голяма степен на приходите от аренда на земи. Има обединение на мненията на общините около въпросите за организацията на сметосъбирането, като по-голямата част предпочитат то да се осъществява от общинско предприятие по ЗОС. Общините не са единодушни обаче на каква база трябва да се определя данък битови отпадъци. Обединение на мненията на общините има и около въвеждането на разделното сметосъбиране и оценката за качеството на тази услуга. По-голямата част от общините от четирите категории подкрепят спазването на принципа на разходопокривна цена на общинските услуги, но по-големите общини са по-склонни да допускат и отклонения от това правило. Различните видове инфраструктура (ВиК и електро) и в четирите категории общини се оценява като по-добра в общинските центрове, в сравнение с тази в териториите извън тях. Средните и големите общини в най-голяма степен оценяват позитивните ефекти от разработването и прилагането на Плана за интегрирано развитие върху съответната община, както и тези от Националния план за възстановяване и устойчивост, докато малките и най-големите в по-малка. Прави впечатление, че значителен дял от общините не усещат все още положителните ефекти от приложението на тези инструменти. По-големите общини са по-позитивно настроени по отношение позитивното въздействие на влизането на страната в Шенгенското пространство, в сравнение с малките. Същото се наблюдава и по отношение на влизането на страната в Еврозоната, макар по този въпрос скептицизма да е по-голям. Данните сочат, че всички категории общини разчитат на туризма като фактор за развитие, особено най-големите. Чрез прилагане на инструментариума на дескриптивната статистика и секторния корелационен анализ на анкетните резултати се изведоха иконометрични оценки на степените на ексцес и симетрия в разпределението на отговорите в анкетното проучване със срезен анализ в началото на 2025 г. преди приемането на България в еврозоната. Данните от дескриптивната статистика показват липсата на нормално разпределение за повечето изследвани променливи и характеристики на процеса на финансова децентрализация. Установените корелационни взаимовръзки са с различна степен на сила между позициите на общините за финансовата децентрализация към началото на 2025 г. и потвърждават отсъствието на универсални решения на установените проблеми, което налага прилагане на итеративен подход за тяхното преодоляване. Въз основа на данните може да кажем, че повечето връзки между променливите в рамките на отделните групи се характеризират с умерена до висока корелация и по-рядко като много висока. Преодоляването на разрыва между децентрализацията на отговорности и централизацията на ресурси в системата на публичния сектор на икономиката изисква постоянен дебат и обществен интерес. България заслужава своя нов фискален модел и нова перспектива в процеса на финансовата децентрализация. Мнението на председателите на общинските съвети от началото на 2025 г. доказва това.

The subject of research in this monographic work is financial decentralization in Bulgaria, with its focus being the establishment, through cross-analysis and empirical evidence, of the current state, problems, and prospects facing Bulgarian municipalities through the lens of the responsibilities and powers of local self-government bodies. The leading thesis in this monographic work is formulated as follows: financial decentralization is a multidimensional process of strategic character, combining the delegation of powers with their resource provision to ensure the implementation of the provisions in the European Charter of Local Self-Government, in an environment of multiple crises and prospects related to the country's membership in the Schengen Area and the Eurozone. The aim of the study is to examine financial decentralization in the period 2020-2025 as both a process and current state, taking

into account the influence of multiple crises, the depletion of sources of own revenue in municipal budgets, and the prospect of accumulating positive effects from the country's membership in the Schengen Area and Bulgaria's adoption into the Eurozone. To achieve the objective of the study and validate the research thesis, the following working hypotheses have been formulated: First Hypothesis - Under conditions of multiple crises – pandemic, military conflict, energy prices – the assessments of financial decentralization in Bulgaria at the beginning of 2025 accumulate local indicators for municipal development, institutional solutions through the FLAG Fund for bridge financing of municipal investment projects under Operational Programs, and national prospects from the country's accession to the Schengen Area, combined with the expected benefits from the country's membership in the Eurozone; Second Hypothesis - The different characteristics of municipalities as socio-economic units are a prerequisite for differentiation in the assessments of financial decentralization in their budgetary, fiscal, and regulatory aspects; Third Hypothesis - By applying the tools of descriptive statistics and inter-factor correlation analysis of survey results, econometric assessments of the degrees of excess and asymmetry in the distribution of responses in the survey at the beginning of 2025 can be derived. Scientific tasks have been set, relating sequentially to each of the three chapters in the monographic work: First Task - to derive a cross-sectional profile (for the period 2020-2025 at the time point of early 2025) of the state of financial decentralization in Bulgaria through the lens of local self-government bodies via a survey among a stratified sample of Municipal Council chairpersons (mandate 2023-2027), outlining the achievements, problems, and prospects in the researched process; Second Task - to apply the cross-analysis method to the results of the survey on financial decentralization (2020-2025), establishing specifics in the assessments of the process among four categories of respondents, grouped by population and number of municipal councilors according to the Local Self-Government and Local Administration Act; Third Task - to apply the tools of descriptive statistics and sectoral correlation analysis of survey results before Eurozone accession to establish the degrees of excess and symmetry, the strength of correlation, and the statistical significance of connections between individual respondent answers provided in the financial decentralization survey at the beginning of 2025. Methodologically, the monographic work applies the survey method, cross-analysis, graphical method of analysis, descriptive statistics, correlation analysis, methods of induction and deduction, modeling method, comparative analysis, and others. The survey was conducted in January and February 2025 at a second time point among a stratified group of respondents covering 50 chairpersons of municipal councils, who completed the questionnaire electronically (80%) and on paper (20%) within the framework of a NAPOS-RB seminar held on 10.2.2025 on the topic "Financial Decentralization and Municipal Budgets upon Bulgaria's Adoption into the Eurozone." The questionnaire is structured in ten sections and includes a total of 52 questions, of which the last 5 describe the sample. The conducted qualitative research of the fiscal decentralization process reveals problems and outlines directions for their resolution. After reviewing theoretical formulations and the most current scientific research on decentralization issues in chapter one, the graphical profiles of the distribution of answers in the survey provide a visual representation of respondent preferences in several directions. The first direction of assessment is process-oriented and establishes whether and to what extent there is a trend of improvement or deterioration in policies that mark financial decentralization not only as a written strategic document but also as real effects measured through the lens of the financial condition of Bulgarian municipalities (the first section of questions). The second direction of assessment is static and forms an evaluation at the chosen second time point – before the country's adoption into the Eurozone and after joining the Schengen Area (section nine in the survey). This section, however, tests the development perspective and the main factors that can support the improvement of the municipal economy based on political decisions by the central government. Chapter two conducts a cross-analysis. The results show that during the COVID-19 pandemic period, the financial condition of municipalities was worse compared to the post-pandemic period and 2024. An exception is made by small municipalities, whose position shows improvement in 2024. Trends of improving financial condition for the period 2020-2025 are found in most medium and large municipalities and to a lesser extent in small and largest municipalities. Small municipalities are also considered the least supported by the central government in their development efforts. This partially confirms the alpha secondary hypothesis about the greater dependence of the financial condition of small and medium municipalities on central government support, because from the data on

questions about the distribution of certain taxes (profit tax, income tax, etc.) in favor of municipal budgets and the central government, it is seen that all categories of municipalities have the greatest preference for the largest possible share of 5/10 of revenues. The cross-analysis data show that a larger part of municipalities from all categories converge around the opinion that the sizes of local taxes should be determined as an average of the legally defined minimums and maximums, which largely confirms the delta secondary hypothesis. There is also consensus around the understanding of the stimulating role of tax discounts when paid within a certain timeframe. Taking on municipal debt in leva and a fixed interest rate remain preferred parameters when it comes to external debt financing for all municipalities. The most distinctive here are the largest municipalities, for which such prioritization is not as pronounced. The most preferred way of financing for most categories of municipalities is using loans from the FLAG Fund. Most respondents believe these loans are provided at low or fair interest rates. Small municipalities are an exception here because only about 1/3 of them indicate it as a choice, and the same proportion believe that the interest rates provided by the fund are fair. The use of this funding source largely predetermines the collateral preferred by municipalities, which is often normatively prescribed. Here, medium and large municipalities stand out because they prefer to use their own revenues to cover obligations. A larger proportion of small municipalities have a positive attitude towards public-private partnerships. This is also true for medium and largest municipalities, while large ones are more reserved about its potential. A very large part of municipalities, with the exception of small ones, are for the immediate de-actuation of military properties in their favor. In contrast, the latter see greater potential in privatization as a source of income compared to other categories of municipalities. All four categories rely on renting out municipal property as a source of revenue for the municipal budget. They are also the group of municipalities that rely to the greatest extent on revenues from land leases. There is a convergence of opinions among municipalities around issues of waste collection organization, with most preferring it to be carried out by a municipal enterprise under the Municipal Property Act. However, municipalities are not unanimous on what basis the waste tax should be determined. There is also a convergence of opinions among municipalities around the introduction of separate waste collection and the assessment of the quality of this service. Most municipalities from the four categories support adhering to the principle of cost-recovery pricing for municipal services, but larger municipalities are more inclined to allow deviations from this rule. Different types of infrastructure (water and electricity) in all four categories of municipalities are rated as better in municipal centers compared to those in territories outside them. Medium and large municipalities to the greatest extent assess the positive effects of developing and implementing the Integrated Development Plan on the respective municipality, as well as those from the National Recovery and Resilience Plan, while small and largest municipalities do so to a lesser extent. It is noteworthy that a significant proportion of municipalities do not yet feel the positive effects of the application of these instruments. Larger municipalities are more positively inclined regarding the positive impact of the country's entry into the Schengen Area, compared to smaller ones. The same is observed regarding the country's entry into the Eurozone, although skepticism on this issue is greater. The data indicate that all categories of municipalities rely on tourism as a development factor, especially the largest ones. By applying the tools of descriptive statistics and sectoral correlation analysis of the survey results, econometric assessments of the degrees of excess and symmetry in the distribution of answers in the survey with cross-sectional analysis at the beginning of 2025 before Bulgaria's adoption into the Eurozone were derived. The data from descriptive statistics show the absence of normal distribution for most studied variables and characteristics of the financial decentralization process. The established correlation relationships vary in strength between the positions of municipalities on financial decentralization at the beginning of 2025 and confirm the absence of universal solutions to identified problems, which necessitates applying an iterative approach to overcome them. Based on the data, we can say that most relationships between variables within individual groups are characterized by moderate to high correlation and less frequently as very high. Overcoming the gap between the decentralization of responsibilities and the centralization of resources in the public sector of the economy requires constant debate and public interest. Bulgaria deserves its new fiscal model and a new perspective in the process of financial decentralization. The opinion of municipal council chairpersons from the beginning of 2025 proves this.

	ОБЩО ЗА ПОКАЗАТЕЛ В3
	<i>Г4.Публикувана монография, която не е представена като основен habilitационен труд</i>
2	Захариев, А. Фискална децентрализация и финансово управление на общините в България. Свищов, АИ „Ценов”, Библиотека „Образование и наука”, кн. 13, 2012, 248 стр.; По конкурса: с. 1-248; ISBN 978-954-23-0742-6 Чрез критичен преглед на процеса на фискална децентрализация в България и паралелни анкетни проучвания сред целеви групи респонденти (председатели на общински съвети в мандата 2007-2011 г.) чрез монографията са установени набор от слабости и пропуски в процеса, водещи до сериозно влошаване на финансовата стабилност на общините (особено в периода на финансовата криза 2009-2011 г.), съчетано с паралелни процеси на централизация на ресурсите и децентрализация на отговорностите, водещи до осезаема потребност за възстановяване практиката на споделеност на основните данъци върху доходите като елемент на брутната добавена стойност и инструмент за постигане на консенсусно ребалансиране между центъра и регионите. В монографията се аргументира потребността от корекция в политиката на финансова децентрализация и връщане в успешното ѝ русло само чрез мерки и действия в посока на фискална децентрализация. За обект на изследване в монографията се определя фискалната децентрализация в България, а за неин предмет – инструментариумът за финансово управление и развитие на дълговия капацитет на общините като контрапункт на политиката на централизация на финансовите ресурси. Водещата теза в монографичния труд се формулира, както следва: чрез мотивиране на процеси на фискална децентрализация и паралелно внедряване на техники и инструменти за многогодишно финансово управление и развитие на дълговия капацитет българските общини са в състояние да осигурят реално изпълнение на постановките в Европейската харта за местно самоуправление, свързани с обезпечаването на необходимите ресурси и средства за изпълнение на делегираните правомощия и отговорности. Целта на разработката е да се изследва процесът на фискална децентрализация в периода 2007–2011 г. и да се аргументират иновативни, многоцелеви инструменти за общинско финансово управление, осигуряващи дълговия капацитет и бюджетния процес в българските общини. За постигане целта на разработката и валидиране на изследователската теза са формулирани следните работни хипотези: Хипотеза първа. В България финансовата децентрализация е възможна основно по пътя на фискалната децентрализация. Хипотеза втора. Независимо от позитивните нормативни изменения и предоставянето на правомощия на общинските съвети при определяне размера на определени данъци по ЗМДТ, е налице влошаване на финансовото състояние на общините в периода 2007–2011 г., корелиращо с макро- и локални фактори. Хипотеза трета. Налице е по-голяма зависимост на местните органи за самоуправление от централната власт за малките общини (общините до 10 хиляди жители и от 10 хиляди до 30 хиляди жители) и последваща склонност към по-големи претенции за финансови трансфери, включително чрез способа на споделените данъци. Хипотеза четвърта. Налице са предпоставки за обвързване на данъци по ЗМДТ с политиките по поддържане на публичната техническа инфраструктура в условия на корекция в определяни за несправедливи постановки в данъка върху превозните средства. Хипотеза пета. Българските общини максимализират ефектите от усвояване на средствата по Оперативни програми чрез развитие на управленско-аналитичен инструментариум, изследващ всички бюджетни потоци и допустим капацитет за съфинансиране, включително чрез поемане на общински дълг, в граници, гарантиращи неговата поносимост и обслужваемост, при разнообразни, моделирани, многогодишни сценарии за развитие на местната общност в условията на фискална децентрализация. Хипотеза шеста. Поради редуциране (а в определени случаи и изчерпване) на собствени източници за финансиране на инвестиционните програми в общините, чрез техниките за финансиране на общински инвестиционни проекти с поемане на общински дълг, могат да се осигурят необходимите ресурси и преодолее дефицитът, понасян от цикличния характер на собствените приходи в условията на финансово-икономическа криза. Хипотеза седма. Чрез дългово осигуряване на общинския инвестиционен процес в българските общини (по примера на община Варна, община Шумен и др.) са акумулирани необходимите ресурси за

инвестиции в техническа инфраструктура и съфинансиране на проекти по Оперативни програми на ЕС. Хипотеза осма. В сектора на водоснабдяването и канализацията са налице съществени проблеми, които изискват спешни интервенции и управленски решения в местните общности с оглед постигане на стандартите за качество, намаляване на водозагубите и спазване на сроковете за ограничаване и окончателно спиране на досегашните замърсявания на реки и водосборни територии. В обхвата на определената цел, водещата теза и изследователските хипотези са поставени следните научни задачи: Задача първа. Да се развие критичен анализ на фискалната децентрализация в България в нейния теоретичен и емпирико-приложен аспект. Задача втора. Да се представи актуален профил (за периода 2007–2011 г.) на състоянието на фискалната децентрализация в България през призмата на общинските съвети. Задача трета. Чрез апликиране на метода на крос анализа към резултатите от анкетното проучване (2007–2011 г.) да се установи наличието на сегментирана позиция спрямо основните тествани въпроси от представителите на общински съвети в общини, групирани от гледна точка на броя население. Задача четвърта. Да се направи преглед на обществено критични области от политиката по финансова децентрализация в България чрез фокусиране върху конкретиката на дебатите в Общинските съвети с преимуществено внимание върху „данъка върху превозните средства” и неговото съответствие с водещи принципи на данъчното облагане. Задача пета. Да се обосноват методическите основи на цифрови модели за многогодишно финансово управление на българските общини в условията на фискална децентрализация. Задача шеста. Да се представи професионален сравнителен анализ на решенията за поемане на общински дълг в България в условията на членство в ЕС и преход от предприсъединителни фондове към оперативни програми за финансиране на регионалното развитие. Задача седма. Да се докажат, чрез примери от българската практика, адекватността, емпиричната приложимост и методическата издържаност на обосновани в глава пета генерации от цифрови модели за финансов мениджмънт на българските общини. Задача осма. Да се обоснове методически приложим цифров модел за управление на услугите по водоснабдяване и канализация като бизнес операция с характеристики на местен регулиран монопол и да се аргументират възможности за разширяване обхвата на концепцията за стратегически общински финансов мениджмънт чрез включване и на дружествата с преобладаващо общинско участие.

Through a critical review of the fiscal decentralization process in Bulgaria and parallel survey research among target groups of respondents (chairpersons of municipal councils during the 2007-2011 mandate), this monograph has identified a set of weaknesses and gaps in the process, leading to serious deterioration of the financial stability of municipalities (especially during the financial crisis of 2009-2011), combined with parallel processes of resource centralization and responsibility decentralization, resulting in a tangible need to restore the practice of sharing the main income taxes as an element of gross value added and an instrument for achieving consensus rebalancing between the center and the regions. The monograph argues for the need to correct the financial decentralization policy and return it to its successful course only through measures and actions in the direction of fiscal decentralization. The object of research in the monograph is defined as fiscal decentralization in Bulgaria, and its subject – the toolkit for financial management and development of the debt capacity of municipalities as a counterpoint to the policy of centralization of financial resources. The leading thesis in the monographic work is formulated as follows: by motivating processes of fiscal decentralization and parallel implementation of techniques and instruments for multi-annual financial management and development of debt capacity, Bulgarian municipalities are able to ensure the real implementation of the provisions in the European Charter of Local Self-Government related to providing the necessary resources and means for exercising delegated powers and responsibilities. The aim of the study is to examine the process of fiscal decentralization in the period 2007-2011 and to argue for innovative, multi-purpose instruments for municipal financial management, ensuring debt capacity and the budget process in Bulgarian municipalities. To achieve the aim of the study and validate the research thesis, the following working hypotheses have been formulated: First Hypothesis - In Bulgaria, financial decentralization is possible mainly through fiscal decentralization; Second Hypothesis - Despite positive regulatory changes and the granting of powers to municipal councils in determining the size of certain taxes under the Local Taxes and Fees Act (LTFA), there is a

	deterioration in the financial condition of municipalities in the period 2007-2011, correlating with macro and local factors; Third Hypothesis - There is a greater dependence of local self-government bodies on the central government for small municipalities (municipalities up to 10 thousand inhabitants and from 10 thousand to 30 thousand inhabitants) and a subsequent tendency toward greater claims for financial transfers, including through the method of shared taxes; Fourth Hypothesis - There are prerequisites for linking taxes under the LTFA with policies for maintaining public technical infrastructure under conditions of correction in provisions considered unfair in the vehicle tax; Fifth Hypothesis - Bulgarian municipalities maximize the effects of utilizing funds under Operational Programs through the development of managerial-analytical tools examining all budget flows and permissible capacity for co-financing, including through the assumption of municipal debt, within limits guaranteeing its sustainability and serviceability, under various, modeled, multi-annual scenarios for the development of the local community in conditions of fiscal decentralization; Sixth Hypothesis - Due to the reduction (and in certain cases, depletion) of own sources for financing investment programs in municipalities, through techniques for financing municipal investment projects by assuming municipal debt, the necessary resources can be provided and the deficit borne by the cyclical nature of own revenues in conditions of financial-economic crisis can be overcome; Seventh Hypothesis - Through debt provision of the municipal investment process in Bulgarian municipalities (following the example of Varna Municipality, Shumen Municipality, etc.), the necessary resources for investments in technical infrastructure and co-financing of projects under EU Operational Programs have been accumulated; Eighth Hypothesis: In the water supply and sewerage sector, there are significant problems that require urgent interventions and management decisions in local communities in order to achieve quality standards, reduce water losses, and comply with deadlines for limiting and finally stopping current pollution of rivers and catchment areas. Within the scope of the defined aim, the leading thesis, and the research hypotheses, the following scientific tasks have been set: First Task - To develop a critical analysis of fiscal decentralization in Bulgaria in its theoretical and empirical-applied aspect; Second Task - To present a current profile (for the period 2007-2011) of the state of fiscal decentralization in Bulgaria through the lens of municipal councils; Third Task - By applying the cross-analysis method to the results of the survey (2007-2011), to establish the existence of a segmented position regarding the main tested questions from representatives of municipal councils in municipalities, grouped in terms of population; Fourth Task - To review socially critical areas of the financial decentralization policy in Bulgaria by focusing on the specifics of debates in the Municipal Councils with predominant attention to the "vehicle tax" and its compliance with leading principles of taxation; Fifth Task - To substantiate the methodological foundations of digital models for multi-annual financial management of Bulgarian municipalities in conditions of fiscal decentralization; Sixth Task - To present a professional comparative analysis of decisions for assuming municipal debt in Bulgaria under conditions of EU membership and transition from pre-accession funds to operational programs for financing regional development; Seventh Task - To prove, through examples from Bulgarian practice, the adequacy, empirical applicability, and methodological soundness of digital models for financial management of Bulgarian municipalities substantiated in chapter five; Eighth Task- To substantiate a methodologically applicable digital model for managing water supply and sewerage services as a business operation with characteristics of a locally regulated monopoly and to argue for possibilities to expand the scope of the concept of strategic municipal financial management by including companies with predominant municipal participation.
	ОБЩО ЗА ПОКАЗАТЕЛ Г4
	Г6. Статии и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация
3	Zahariev, A., Ivanova, P., Zaharieva, G., Slaveva, K., Mihaylova, M. & Todorova, T. (2023). Interplay between CSR and the Digitalisation of Bulgarian Financial Enterprises: HRM Approach and Pandemic Evidence. Journal of Risk and Financial Management 16(9): 385. https://doi.org/10.3390/jrfm16090385 (SCOPUS)

	<i>Разработката представя икономическите, управленските и обществените перспективи на корпоративната социална отговорност (КСО) като основа за добавяне на стойност към предприятията. В нея се изследва взаимодействието между дигитализацията на дейностите и управлението на българските финансови предприятия, с акцент върху инициативите за управление на човешките ресурси (УЧР) и КСО в пандемична ситуация. Изследването тества хипотезата, че в условия на пандемия КСО на българските финансови предприятия е в положителна корелация с дигитализацията на общото управление и управление на човешките ресурси. За да се оцени нивото на ангажираност на финансовите предприятия с дейности по КСО по време на пандемията, проучването използва методология, включваща дескриптивна статистика и ординална регресия. Основният извод, базиран на национално представително проучване на българските финансови предприятия, е, че банките и застрахователите, които инвестират значителни средства в дигитализацията, са демонстрирали по-високо ниво на ангажираност към каузите на КСО по време на пандемията от COVID-19, докато консервативните и по-малко дигитално напреднали финансови предприятия са имали ограничена КСО дейност. Чрез приемането на финтех и застрахователни решения, насочени към обществените нужди, изискванията на пазара и удовлетвореността на клиентите, финансовите предприятия повишават своята ефективност. Анализът потвърждава взаимодействието между дигитализацията на финансовите предприятия и подкрепата за КСО каузи.</i>
	<i>The study presents the economic, managerial, and societal perspectives on corporate social responsibility (CSR) as a basis for adding value to enterprises. It investigates the interplay between the digitalisation of activities and the management of Bulgarian financial enterprises, with a focus on HRM and CSR initiatives in a pandemic situation. The study tests the hypothesis that, in pandemic conditions, the CSR of Bulgarian financial enterprises is positively correlated with the digitalisation of general and human resource management. To assess the level of engagement of financial enterprises with CSR causes during the pandemic, the study employs a methodology comprising descriptive statistics and ordinal regression. The main conclusion, based on a nationally representative survey of Bulgarian financial enterprises, is that banks and insurers that heavily invest in digitalisation have demonstrated a higher level of commitment to CSR causes during the COVID-19 pandemic, while conservative and less digitally advanced financial enterprises have had limited CSR activity. By adopting fintech and insurtech solutions directed towards societal needs, market demands, and customer satisfaction, financial enterprises increase their efficiency. The analysis confirms the interplay between the digitalisation of financial enterprises and support for CSR causes.</i>
4	Zaharieva, G., Tarakchian, O., & Zahariev, A. (2022). Market capitalization factors of the Bulgarian pharmaceutical sector in pandemic environment. Business Management, XXXII(4), 35-51. (SCOPUS)
	<i>Статията е фокусирана върху промените в пазарната капитализация в българския фармацевтичен сектор по време на пандемията от COVID-19. Целта е да се измери и обоснове влиянието на набор от фактори, които въздействат върху пазарната капитализация на публичните компании от българския фармацевтичен сектор в условията на пандемия. Основният разглеждан показател за ефективност е пазарната капитализация на водещите фармацевтични компании, включени в борсовия индекс BGBX40 през двугодишния период на пандемия (от юни 2020 г. до май 2022 г.). За целите на изследването е използван множествен линеен регресионен модел (OLS) с помощта на софтуер с отворен код GRETL. Четири от избраните осем влияещи фактора са свързани с продажбите на медицински продукти; три са свързани със статистиката за COVID-19, а последният е индекс на фондовия пазар. Резултатите от анализа доказват силна връзка между импакт факторите и пазарната капитализация на българските фармацевтични компании по време на пандемията. Коефициентът на детерминация показва, че 96% от промяната в пазарната капитализация може да се обясни с промяната на факторите, включени в модела. Ръстът на пазарната капитализация на изследваните български компании за период от 2 години е сравним с този на водещите световни фармацевтични компании, които предлагат ваксини срещу COVID-19.</i>

	The article is focused on the changes of the market capitalization in the Bulgarian pharmaceutical sector during the COVID-19 pandemic. The aim of the article is to measure and justify the impact of a set of factors that affect the market capitalization of public companies from the Bulgarian pharmaceutical sector in a pandemic environment. The main performance indicator under consideration is the market capitalization of the leading pharmaceutical companies included in the BGBX40 stock exchange index during the two-year pandemic period (from June 2020 until May 2022). For the purpose of the research, a multiple linear regression model (OLS) is employed with the help of GRETL open-source software. Four of the selected eight impact factors are related to the sales of medical products; three are related to COVID-19 statistics and the last is a stock market index. The results from the analyses evidence a strong relationship between the impact factors and the market capitalization of Bulgarian pharmaceutical companies during the pandemic. The coefficient of determination shows that 96% of the change in the market capitalization could be explained by the change in the factors included in the model. The growth of the market capitalization of the studied Bulgarian companies over a period of 2 years is comparable to that of the world leading pharmaceutical companies that offer COVID-19 vaccines.
5	Bezgin, K., Zahariev, A., Shaulska, L., Doronina, O., Tsiklashvili, N., & Wasilewska, N. (2022). Coevolution of education and business: adaptive interaction. International Journal of Global Environmental Issues, 21(2/3/4), 259-275, https://doi.org/10.1504/ijgenvi.2022.126202 (SCOPUS)
	<i>Проучването се фокусира върху иновативни средства за взаимодействие между образователни и стопански субекти. Тези средства имат за цел да направят паралел между установените образователни цели и практическия опит. Бизнес образованието трябва да се трансформира, за да осигури коеволюция на бизнес нуждите и възможностите на бизнес образованието и това предизвикателство се обсъжда в статията. Обяснява защо е наложително да се въведат нови начини за взаимодействие и включване на студентите в управленски и икономически процеси. В това изследване е описана разширена типология на съвременните модели на бизнес образование. Тяхното практическо прилагане би се оказало плодотворно в дългосрочен план. По-специално, това ще позволи на образователната институция да се развива заедно с бизнес среда и постоянно се адаптират към новите предизвикателства. Бизнесът ще може да подобри и попълни трудовите ресурси, а завършилите бизнес училища ще бъдат по-конкурентоспособни на пазара.</i>
	The study focuses on innovative means of interaction between educational and business entities. These means are aimed at drawing a parallel between established educational objectives and practical experience. Business education has to transform to ensure coevolution of the business needs and capabilities of the business education, and this challenge is discussed in the article. It explains why it is urgent to introduce new ways of interaction and involvement of the students in managerial and economic processes. An expanded typology of modern business education models has been described in this study. Their practical implementation would prove fruitful in the long run. In particular, it would allow the educational institution to evolve along with the business environment and constantly adapt to new challenges. Businesses would be able to improve and replenish labour resources, and graduates of business schools would be more competitive on the market.
6	Zahariev, A., Angelov, P., & Zarkova, S. (2022). Estimation of Bank Profitability Using Vector Error Correction Model and Support Vector Regression. Economic Alternatives, 157-170. doi: https://doi.org/10.37075/EA.2022.2.01 (SCOPUS)
	<i>Изследователският проблем, дефиниран в тази статия, е идентифицирането и метрификацията на макроикономическите двигатели на банковата доходност на българските банки. Целта е да се установи връзката между макроикономическите фактори и показателите, измерващи рентабилността на банките, като се използва методология за итеративно тестване на Vector Error Correction Model (VECM) и Support Vector Regression (SVR). Връзките между ключовите показатели за рентабилността на банките – ROE и ROA, са аналитично моделирани като факторно зависими от девет ключови макроикономически индикатора. Размерът на извадката включва тримесечни и месечни данни за периода на възстановяване на банковата система след нейното реструктуриране през 2014 г. Емпиричните резултати</i>

	от VECM формират два сходни модела, които се разграничават на базата на зависима променлива ROA и зависима променлива ROE. Те показват значимостта на установените резултати при високи степени на детерминация и минимални степени на стандартни грешки на коинтеграционните вектори. Извършен е анализ на рентабилността на банките прецизиран с помощта на методологията на SVR, но оптимизацията на хиперпараметрите не потвърждава висока значимост. Направен е изводът, че при нарастващи регулаторни изисквания за формиране на буфери срещу макропруденциални рискове, банките отчитат относително неутрална зависимост на ROA и ROE от влиянието на макроикономическите фактори, което логично се компенсира от ефективни управленски решения и иновации в междубанковата конкуренция.
	The research problem defined in this article is the identification and the metrification of the macro-economic drivers of bank profitability of the Bulgarian banks. The aim is to establish the relationship between the macroeconomic factors and the indicators measuring bank profitability using an iterative testing methodology of the Vector Error Correction Model (VECM) and the Support Vector Regression (SVR). The relationships between key indicators of bank profitability - ROE and ROA, are analytically modeled as factor-dependent on nine key macroeconomic indicators. The sample size includes quarterly and monthly data for the recovery period of the banking system after its restructuring in 2014. The empirical results of the VECM form two similar models, which are distinguished based on dependent variable ROA and dependent variable ROE. They show the significance of the established results at high degrees of determination and minimal degrees of standard errors of the cointegration vectors. The analysis of bank profitability has been refined using the SVR methodology, but the optimization of the hyperparameters does not confirm high significance. It is concluded that with increasing regulatory requirements for the formation of buffers against macroprudential risks, banks report a relatively neutral dependence in ROA and ROE on the impact of macroeconomic factors, which is logically offset by effective management decisions and innovations in interbank competition.
7	Sabitova, N. M., Shavaleyeva, C. M., Lizunova, E. N., Khairullova, A. I., & Zahariev, A. (2020). Tax Capacity of the Russian Federation Constituent Entities: Problems of Assessment and Unequal Distribution. In S. L. Gabdrakhmanov N., Regional Economic Developments in Russia (pp. 79-86). Springer. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-030-39859-0_7 (SCOPUS)
	Руската федерация (РФ) е сред страните с висока степен на фискална централизация. Централизацията е свързана със системата за разпределение на данъците по държавни нива. Данъчният кодекс на Руската федерация определя затворен списък от федерални, регионални и местни данъци. Междувременно федералните данъци съставляват ядрото на данъчната система на страната, докато регионалните и местните данъци представляват малък дял от общите данъчни приходи. Следователно регионалните и местните данъци не могат да бъдат основа за бюджетите на съставните образувания на Руската федерация и местните бюджети. Данъчният капацитет на съставните субекти на Руската федерация определя възможностите за тяхното икономическо развитие. Въпреки това, поради неравномерното икономическо развитие, има значителна диференциация в нивото на фискален капацитет на съставните субекти на Руската федерация, което е свързано с техния недостатъчен данъчен капацитет. Целта на изследването е да се анализират данъчните приходи по федерални окръзи и съставните единици на Руската федерация, за да се идентифицират факторите, които ги влияят, степента на диференциация на тези приходи, системата за разпределение на данъчните приходи по държавни нива като основа за оценка на данъчния капацитет при планирането на бюджета.
	The Russian Federation (RF) is among the countries with a high degree of fiscal centralization. Centralization is connected with the tax assignment system by government levels. The Tax Code of the Russian Federation defines a closed list of federal, regional and local taxes. Meanwhile, federal taxes constitute the core of the country's tax system, while regional and local taxes account for a small share in total tax revenues. Therefore, regional and local taxes cannot be the basis for the RF constituent entities' budgets and local budgets. The RF constituent entities' tax capacity determines the

	<i>opportunities for their economic development. However, due to uneven economic development, there is a significant differentiation in the level of RF constituent entities' fiscal capacity, which is associated with their insufficient tax capacity. The purpose of the study is to analyze tax revenues by federal districts and the RF constituent entities in order to identify the factors that affect them, the degree of these revenues differentiation, the system of tax revenues distribution by government level as a basis for assessing the tax capacity in budget planning.</i>
8	Андрей Захариев, Стефан Симеонов, Таня Тодорова (2023), От STEM към BEST: два стандарта, една цел, Стратегии на образователната и научната политика; бр. 3s; 31; Аз Буки; Р България; стр. 89-100; ISSN: 1310-0270; https://doi.org/10.53656/str2023-4s-7-fro (Web of Science)
	<i>Развитието на образователните технологии през XXI век позволи насищане с технологични ресурси, които динамизираха и дигитализираха учебния процес. Тази нова тенденция бе логично подкрепена със съответен хардуер и софтуер. В условията на пандемията COVID-19 именно дигиталните канали за комуникация и виртуалните среди за обучение осигуриха континуирането на национална образователна система. Във висшето образование създаденото с десетилетия в академичните центрове за дистанционно обучение обезпечи учебния процес за редовните и задочните студенти и доказва своята ефективност. Паралелно с финансовото обезпечаване в училищното образование на изграждането на STEM кабинети се постигна професионален стандарт за среда за развитие. Основни бенефициенти станаха както учителите, така и учениците в областта на науката, технологиите, инженерството и математиката. За разлика от тях в системата на висшето образование се констатира забавяне и изоставане, като често зрелостници, идвайки от STEM кабинети, попадат в университетски аудитории с десетилетия изоставане в технологичното обезпечаване. Ето защо чрез настоящото изследване се защитава въвеждането във висшите училища на условно наречения стандарт BEST, базиран върху бизнеса, предприемачеството, науката и технологиите, като логична надстройка на добрите STEM резултати, установени в училищна среда.</i>
	<i>The development of educational technologies in the 21st century allowed for saturation with technological resources that dynamized and digitized the learning process. This new trend was logically supported by appropriate hardware and software. In the conditions of the COVID-19 pandemic, it was the digital communication channels and virtual learning environments that ensured the continuous functioning of a national education system. In higher education, the distance learning centers created over decades in academic centers ensured the learning process for full-time and part-time students and proved their effectiveness. In parallel with the financial provision in school education for the construction of STEM classrooms, a professional standard for a development environment was achieved. Both teachers and students in the field of science, technology, engineering and mathematics became the main beneficiaries. In contrast, the higher education system has been experiencing a slowdown and lag, with graduates often coming from STEM classrooms ending up in university classrooms with decades of technological lag. This is why this study advocates the introduction of the so-called BEST standard, based on business, entrepreneurship, science and technology, into higher education institutions as a logical extension of the good STEM results established in a school environment.</i>
9	Zahariev, A., Iliev, D., Ilieva, D. (2024). Artificial intelligence in business – financial, economic and marketing aspects, Strategies for Policy in Science and Education, 32(5s), 23-34. https://doi.org/10.53656/str2024-5s-2-art (Web of Science)
	<i>Първата четвърт на XXI век отбелязва глобален инженерен напредък, който надминава и най-смелите прогнози на изследователите футуристи. Съвременната технологична революция успешно преоткри три опорни капиталови фундамента, намиращи своето постоянно ревалоризиране и развитие чрез интелектуалния капитал, индустриалния капитал и финансовия капитал. За свързващо звено между тях категорично може да определим изкуствения интелект, с неговия генетичен код – самообучаващите се машини. Прогнозите за нетен ефект от внедряването на изкуствения интелект върху глобалния БВП са за добавяне на нови 15 трлн. USD към 2030 год. Това е растеж, който намира проявление в четири насоки: подобро качество, повишена производителност на труда, внедряване на нови персонализирани</i>

	<i>продукти и услуги, както и спестено време. На тази основа в изследването се дебатират ефектите от приложението на изкуствения интелект в бизнеса в неговия финансов, икономически и маркетингов аспект.</i>
	<i>The first quarter of the 21st century marks a global engineering progress that surpasses even the boldest predictions of futurist researchers. The modern technological revolution has successfully rediscovered three supporting capital foundations, finding their constant revaluation and development through intellectual capital, industrial capital and financial capital. As a connecting link between them, we can categorically define artificial intelligence, with its genetic code – self-learning machines. The forecasts for the net effect of the implementation of artificial intelligence on global GDP are for the addition of a new 15 trillion USD by 2030. This is growth that is manifested in four directions: improved quality, increased labor productivity, implementation of new personalized products and services, as well as saved time. On this basis, the study debates the effects of the application of artificial intelligence in business in its financial, economic and marketing aspects.</i>
10	Shaulska, L., Bei, H., Zaharieva, G., Zahariev, A. (2025). Industry 4.0: the transformation of management systems and influence tools. International Journal of Global Energy Issues (IJGEI), 47(1-2), 70–87. https://doi.org/10.1504/IJGEI.2025.143352 (Web of Science and SCOPUS)
	<i>Статията се фокусира върху трансформацията на системата за управление, отчитайки промените, причинени от технологичното обновяване на предприятията поради стандартите на Индустрия 4.0. Целта на статията е да проучи как се променят системите за управление на предприятието в отговор на технологиите на Индустрия 4.0 и да идентифицира ефективни инструменти за влияние върху управлението в рамките на „умната“ екосистема. Методът на научната систематизация беше приложен за категоризиране на ключовите аспекти на трансформацията на инструментите за управление в Индустрия 4.0, а именно технологични, човешки, организационни и поведенчески аспекти. Резултатите обхващат промени на корпоративно, функционално и индивидуално ниво. Източник на емпирични данни бяха полуструктурирани задълбочени експертни интервюта с мениджъри на избрани предприятия в Украйна и България, които са в процес на преход към „умна“ екосистема. Всички данни бяха анализирани с помощта на качествен анализ на съдържанието. Основните констатации разкриват целеви аспекти на трансформацията на системата за управление в Индустрия 4.0, която трябва да бъде извършена в ранен етап. Оригиналността на статията е сред първите, които дават конкретни примери за трансформация на системата за управление в Industry 4.0, насочена към ускоряване на преодоляването на съществуващите бариери при внедряването.</i>
	<i>The article focuses on management system transformation, considering changes caused by the technological renewal of enterprises due to the standards of Industry 4.0. The aim of the article is to explore how enterprise management systems change in response to Industry 4.0 technologies and to identify effective management influence tools within the ‘smart’ ecosystem. Method of scientific systematisation was applied to categorise key aspects of management tools transformation in Industry 4.0, namely technological, human, organisational and behavioural aspects. Results cover changes across corporate, functional and individual levels. The source of empirical data was semi-structured in-depth expert interviews with managers of selected enterprises in Ukraine and Bulgaria that are in the process of transition to a ‘smart’ ecosystem. All data was analysed using qualitative content analysis. The main findings reveal targeted aspects of management system transformation in Industry 4.0 to be done in the early stage. Originality of the article is among the first to give specific examples of management system transformation in Industry 4.0 aimed to accelerate overcoming of existing implementation barriers.</i>
	<i>Г7.Статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове</i>

11	Zahariev, A. (2024) Multilingual added value through international projects and research (on the example of Erasmus + CRCLEcon). Fourth round table “Business Lingua - relevant problems of foreign language teaching and multilingualism” (Book of proceedings), 11.10.2024, pp. 24-33, ISSN 3033-1188 – print, ISSN 2815-3022 – online
	<i>По програма Еразъм+ 2022 екип от СА „Д. А. Ценов“ с представители от катедрите „Финанси и кредит“ и „Чуждоезиково обучение“ внесеха проектно предложение в областта на кръговата икономика. Проектът обедини три партньорски университета от Балканите: Университета Artifex в Букурещ (Румъния), Университета Есенюрт в Истанбул (Турция) и Университета в Ниш (Сърбия). Въпреки силната конкуренция, проектът беше успешно одобрен за финансиране и стартира в началото на 2023 г. под заглавието „Троен подход към кръговата икономика: перспективи на академичните среди, бизнеса и обществото“ (№ 2022-1-BG01-KA220-HED-000085464). Проектът, структуриран около пет работни пакета, включваше съвместни усилия между университети, отдели и изследователи. Той включваше провеждането на шест семинара, четири транснационални партньорски срещи за администриране на проекти и две заключителни конференции. Кулминацията на тези усилия доведе до издаването на три книги на пет езика (английски, български, румънски, турски и сръбски): Справочник по кръгова икономика за учители, Справочник по кръгова икономика за ученици и Наръчник по Предизвикателства на кръговата икономика за бизнеса и обществото. Тези публикации, създадени от международни екипи от автори, са достъпни както в печатен, така и в цифров формат на уебсайта www.circlecon.eu и са предназначени да обслужват нуждите на преподаватели, студенти, бизнес професионалисти и по-широката общност. Резултатите от проекта допринесоха за създаването на многоезични научни ресурси, насочени към критичния въпрос за опазването на околната среда чрез принципите и технологиите на кръговата икономика. Успехът на тази инициатива подчертава значението на образованието и обучението на бъдещите поколения за устойчиво развитие практики. Участвайки в еко-фокусирани проекти като този, университетите гарантират интегрирането на съвременните постижения в концепциите за кръгова икономика в академичните учебни програми. Освен това проектът даде възможност за сравнителен анализ на национални политики, най-добри практики и пропуски в опазването на околната среда и прилагането на кръгова икономика в четирите балкански държави партньори.</i>
	<i>In the 2022 Erasmus+ competition, a team from the „D. A. Tsenov“ Academy of Economics, with representatives from the „Finance and Credit“ and „Foreign Language Teaching“ departments, submitted a project proposal in the field of the circular economy¹. The project brought together three partner universities from the Balkans: Artifex University of Bucharest (Romania), Istanbul Esenyurt University (Türkiye), and the University of Niš (Serbia). Despite strong competition, the project was successfully approved for funding and commenced in early 2023 under the title „Trifold Approach to Circular Economy: Perspectives of Academia, Business, and Society“ (No. 2022-1-BG01-KA220-HED-000085464). The project, structured around five work packages, involved a collaborative effort between universities, departments, and researchers. It included six workshops, four transnational partner meetings for project administration, and two final conferences. The culmination of these efforts resulted in the publication of three books in five languages (English, Bulgarian, Romanian, Turkish, and Serbian): Reference Book on Circular Economy for Teachers, Repertory on Circular Economy for Students, and Handbook on Circular Economy Challenges for Business and Society. These publications, created by international teams of authors, are available in both print and digital formats on the website www.circlecon.eu, and are designed to serve the needs of educators, students, business professionals, and the broader community. The project’s outcomes contributed to the creation of multilingual scientific resources, addressing the critical issue of environmental protection through circular economy principles and technologies. The success of this initiative underscores the importance of educating and training future generations in sustainable practices. By participating in eco-focused projects like this, the universities ensure the integration of contemporary advancements in circular economy concepts into academic curricula. Moreover, the project enabled a comparative analysis</i>

	<i>of national policies, best practices, and gaps in environmental protection and circular economy implementation across the four Balkan partner countries.</i>
12	Jelena Radivojević, Maja Ivanović-Đukić, Marija Radosavljević, Andrey Zahariev. (2024) An analysis of the impact of the macro-environment on the efficiency of small and medium-sized enterprises in the Republic of Serbia. TEME, XLVIII(4), December 2024, pp. 993-1012, Print ISSN: 0353-7919, Online ISSN: 1820-7804 <i>Този документ анализира влиянието на макросредата върху ефективността на малките и средни предприятия (МСП) в Република Сърбия (РС) в периода от 2004 г. до 2021 г. Целта на документа е да идентифицира факторите, които имат положително въздействие върху бизнеса на МСП, т.е. насърчават тяхното развитие, както и факторите с отрицателно въздействие, които ограничават по-нататъшния им растеж. Нашето изходно предположение е, че макросредата има положително въздействие върху развитието на МСП поради факта, че броят на МСП и броят на служителите в тях, както и техните бизнес резултати непрекъснато се увеличават през наблюдавания период. Чрез прилагане на регресионния метод върху извадка от 75 000 МСП (през 2004 г.) до извадка от 109 000 МСП (през 2021 г.) е изследвано влиянието на правно-политически, икономически, социални и технологични фактори върху ROA на МСП в РС. Резултатите показват, че политическата нестабилност и неефективността във връзка с прилагането на закона са голяма пречка за развитието на МСП в Република Сърбия, докато непрекъснатият растеж на икономическата активност (придружен от повишаване на стандарта на живот), социалната промяна (придружен от колективно благосъстояние) и технологичното подобрене имат положителен ефект върху ефективността на МСП в РС.</i> <i>This paper analyses the influence of macro-environment on the efficiency of small and medium-sized enterprises (SMEs) in the Republic of Serbia (RS) in period from 2004 to 2021. The aim of the paper is to identify the factors that have a positive impact on the SMEs' business i.e. encourage their development, as well as factors with negative impact which limit their further growth. Our starting assumption is that the macro-environment has a positive impact on the development of SMEs due to the fact that number of SMEs and number of their employees and their business performances has been constantly increasing throughout the observed period. By applying regression method, on the sample of 75,000 SMEs (in 2004) to a sample of 109,000 SMEs (in 2021), impact of legal-political, economic, social, technology-related factors on ROA of SMEs in RS is examined. The results show that political instability and inefficiency in relation to the law application are a great hindrance in the development of SMEs in the Republic of Serbia, while the continuous growth of the economic activity (accompanied by an increase in the standard of living), social change (accompanied by collective welfare) and technological improvement have positive effect on the efficiency of SMEs in RS.</i>
13	Андрей Захариев (2024) Изкуственият интелект в бизнеса и влиянието му върху трудовия пазар, Дигитална трансформация на образованието - проблеми и решения: Втора национална научно-практическа конференция. Сборник доклади - Русе, Русенски университет „Ангел Кънчев“, 2024 г.; Русенски унив. А. Кънчев; Р България; стр. 11-15; ISSN: 3033-0629 <i>Изкуственият интелект е феномен, който вече трансформира темпото и посоката на развитие на съвременната цивилизация. С особена сила то намира проявление в икономиката, където класическото разбиране за основните производствени фактори трябва да бъде подложено на нов прочит. Първите оценки за влиянието на изкуствения интелект върху бизнеса ясно показват капацитет за капиталобразуване, за заместване на труда и цели професии, за ускорени инженерни изследвания. Това е комбинирано с мрежово проявление на ИИ в дейности, традиционни за трите икономически агента – правителство, фирми и домакинства. Във финансите AI и моделите на самообучаващи се машини предоставят подобрени показатели за ROI. Производствените процеси, управлявани от AI, отчитат повишена ефективност, производителност, точност и почти нулев брак. Базираните на AI бизнес процеси логично водят до ускорен икономически растеж. Доказателства за успешно внедрен AI могат да бъдат намерени в производствени и монтажни линии, вериги</i>

	за доставки и логистика, разработване на нови продукти, управление на складове, роботика за сътрудничество и много други в сектора на услугите.
	Artificial intelligence is a phenomenon that is already transforming the pace and direction of development of modern civilization. With particular force, it finds manifestation in the economy, where the classical understanding of the main factors of production should be subjected to a new reading. The first assessments of the impact of artificial intelligence on business clearly show a capacity for capital formation, for the substitution of labor and entire professions, for accelerated engineering research. This is combined with a network manifestation of AI in activities traditional to the three economic agents – government, firms and households. In finance, AI and self-learning machine models are delivering improved ROI metrics. AI-driven manufacturing processes are reporting increased efficiency, productivity, accuracy, and near-zero scrap. AI-based business processes logically lead to accelerated economic growth. Evidence of successfully implemented AI can be found in production and assembly lines, supply chains and logistics, new product development, warehouse management, collaborative robotics and much more in the service sector.
14	Zahariev, A., Zaharieva, G., Mihaylova, M., Ivanova, K. (2022d). Digitalisation in human resource management: evidence from the Bulgarian banking and insurance sectors. 87th International Scientific Conference of Economic and Social Development: Economics, Management, Finance and Banking, Svishtov, Bulgaria, 28-30 September 2022, Economic and Social Development (Book of Proceedings), vol. 87, Cakovez, Croatia, pp. 261-269, ISSN: 1849-7535
	Дигитализацията постепенно променя дейностите и процесите на предприятията. Това изисква нов управленски подход за подобряване на тяхната конкурентоспособност или за запазване на тяхната устойчивост в днешната изключително динамична и несигурна среда. Тя не само разкрива нови начини за достигане до по-големи и далечни пазари, трансформира каналите за доставка, оптимизира процесите и разходите, но също така изисква високи инвестиции за технологична трансформация, нови управленски политики и стратегии, включително тези, свързани с човешките ресурси (HR). Успешната дигитална трансформация на компаниите изисква и трансформация на функцията по управление на човешките ресурси (HRM), нови компетенции на HR и нови подходи за управление и задържане на хората в предприятието. Подобна трансформация е още по-важна за банките и застрахователните компании, тъй като дигитализацията на техните дейности е неизбежна стъпка за постигане на устойчиви бизнес резултати в силно конкурентна и силно регулирана външна среда, а управлението на HR компетенциите е ключово за постигането на успех. Целта на статията е да се анализира степента на дигитална трансформация в управлението на човешките ресурси в българските банки и застрахователни предприятия, влиянието на дигитализацията върху политиките и практиките по УЧР и да се очертаят основните пречки пред тях в този процес. За целта са събрани емпирични данни чрез въпросник, изпратен до български банки и застрахователни предприятия. Въпросите, включени във въпросника, са фокусирани върху аспекти като управление, планиране на човешките ресурси, набиране и подбор, обучение и развитие, организация на работата, оценка и възнаграждение и комуникация. Изследването потвърждава важната роля на дигитализацията в управлението на човешките ресурси във финансовите предприятия, за която е установено, че е съчетана с паралелна дигитализация в цялостното управление и продуктови канали за обслужване на клиенти. Установено е, че самата цифровизация на УЧР често е продукт на управленска стратегия и в по-малка степен резултат от значителни инвестиции от страна на финансовите предприятия.
	Digitalisation has gradually been changing the activities and processes of enterprises. This requires new managerial approach to improve their competitiveness or to keep their sustainability in today's highly dynamic and uncertain environment. It not only discovers new ways to reach bigger and distant markets, transforms the supply channels, optimises the processes and the costs, but also requires high investments for technological transformation, new managerial policies and strategies, including those related with human resources (HR). The successful digital transformation of companies requires also transformation of the human resource management (HRM) function, new competences of HR and new approaches to manage

	and retain people in the enterprise. Such transformation is even more important for the banks and insurance companies as the digitalisation of their activities is an inevitable step for achieving sustainable business results in highly competitive and highly regulated external environment, and the management of HR competencies is key to achieving of success. The aim of the paper is to analyze the degree of digital transformation in human resource management in Bulgarian banks and insurance enterprises, the influence of digitalisation on the HRM policies and practices and outline the main obstacles they face in this process. For this purpose empirical data is collected through a questionnaire sent to Bulgarian banks and insurance enterprises. The questions included in the questionnaire are focused on aspects such as management, HR planning, recruitment and selection, training and development, organisation of work, appraisal and compensation and communication. The research confirms the important role of digitalisation in HR management in financial enterprises, which is found to be coupled with parallel digitalisation in overall management and product channels for customer service. Digitalisation in HRM itself is found to be often a product of management strategy and to a lesser extent a result of significant investment by financial enterprises.
15	Захариев, Андрей, Галина Захариева, Маргарита Михайлова (2022). Дигитализация и подбор на човешките ресурси в банковите и застрахователни предприятия: сравнителен анализ / Андрей Захариев, // Диалог, 2022, 3, с. 1-16, ISSN: 1311-9206
	<i>Настоящото изследване има теоретичен и емпиричен ракурс в своята конструкция. В първия аспект се поставя за цел изследване на теоретичните достижения в областта на дигиталните технологични решения за подбор на човешки ресурси, потенциалните им предимства и недостатъци, а във втория аспект – анализ на политиките на българските финансовите предприятия в областта на дигитализацията, вкл. на човешките ресурси, практиките по използване на съвременни средства за подбор, потенциала за тяхното подобряване и усъвършенстване. Обект на изследването са българските предприятия от банковия и застрахователния сектор, а предмет – техните политики по дигитализация и съвременните методи на подбор на човешки ресурси, които използват. Анкетираниите застрахователни дружества формират 65.35% от brutния премиен приход на българския общозастрахователен пазар към 30.06.2022 г. Изследваните кредитни институции са лицензирани от БНБ търговски банки в Република България, които управляват 70.04% от активите в банковата система на изследвания национален пазар към 30.06.2022 г. Сравнителният анализ на двете групи финансови предприятия показва както прилики, така и съществени различия. Поради по-големия мащаб на управляван персонал търговските банки развиват собствени платформи за дигитализация и подбор на човешки ресурси, докато процесът при застрахователите е по-консервативен и разчита и на посредници. Получените отговори на въпроси по Ликертовата скала, свързани с дигитализацията в управлението на човешките ресурси установява съществени различия в експертните оценки за двете групи финансови предприятия.</i>
	<i>The present study has a theoretical and empirical perspective in its construction. In the first aspect, the aim is to study the theoretical achievements in the field of digital technological solutions for the selection of human resources, their potential advantages and disadvantages, and in the second aspect - an analysis of the policies of the Bulgarian financial enterprises in the field of digitalization, incl. human resources, the practices of using modern techniques of selection, the potential for their improvement and refinement. The object of the research is the Bulgarian enterprises from the banking and insurance sectors, and the subject - their digitalization policies and the modern methods of selection of human resources that they use. The surveyed insurance companies form 65.35% of the gross premium income of the Bulgarian nonlife insurance market as of 30.06.2022. The studied credit institutions are licensed by the BNB commercial banks in the Republic of Bulgaria, which manage 70.04% of the assets in the banking system of the studied national market as of 30.06.2022. The comparative analysis of the two groups of financial enterprises shows both similarities and significant differences. Due to the larger number of managed personnel, commercial banks are developing their own platforms for digitization and HR selection,</i>

	while the process for insurers is more conservative and relies on intermediaries. The received answers to questions on the Likert scale related to digitalization in human resources management establish significant differences in expert assessments for the two groups of financial enterprises.
16	Andrey Zahariev (2021). Corporate social responsibility under Covid-19 circumstances: Bulgarian business attitude, Економіка і організація управління; бр. 3(43); 15; Донецький національний університет; Україна; стр. 6-13; ISBN: 2307-2318 <i>Корпоративната социална отговорност е тема на много научни статии, в които е постигнат консенсус по отношение на приоритетите за развитие на компаниите, обществото и домакинствата. В условията на пандемия от Covid-19 прилаганите от компаниите КСО политики придобиват ново съдържание. Доброволчеството, подпомагането на жертвите на болестта, осигуряването на оскъдни медицински консумативи са само част от примерите за инициативи, за които има доказателства от цял свят. Въпреки това КСО има своя собствена ясна философия и политически прието разбиране. В различни страни са приети национални стратегии за корпоративна социална отговорност с добре дефинирани цели и приоритети. На 25 ноември 2009 г. Министерският съвет на Република България прие първата 5-годишна национална стратегия за КСО (www.csr.bg). Няколко месеца преди появата на първите случаи на Covid-19 в Китай българското правителство прие трета 5-годишна стратегия за КСО. По време на пандемията, въпреки иначе добре формулираните осем ключови области за прилагане на стратегията, бяха идентифицирани много добри практики на корпоративно действие в контекста на КСО. Целта на настоящия материал е да представи резултатите от проучване сред бенчмарк български компании относно реакцията по време на пандемичните вълни както на персонала, така и на клиентите, бизнес партньорите и обществото като цяло. В извадката са включени МСП с персонал до 250 души, големи компании с над 250 служители и ключови институции в банковия, застрахователния и енергийния сектор, които управляват активи над 10% от БВП на България. Включени са и сравнително малки фирми в туристическия сектор. Наистина предприятията от ХоРеКа сектора са най-потърпевши от пандемията от Covid-19 заради мерките и временния ѝ локдаун. Резултатите от проучването ясно показват, че в условията на Covid-19 желанието за подкрепа на философията на КСО е силно намалено от предизвикателството пред бизнеса да оцелее, особено на МСП, но е широко подкрепено от големи компании с еталонно влияние за българската икономика. Обърнато е внимание и на екологичните аспекти при прилагането на КСО от анкетираните фирми, като основен компонент на концепцията. Индивидуалните отговори са визуализирани чрез фигури и таблици. Използвана е 5-степенна скала на Ликерт с пет значения, отразяващи неутралност, умерено съгласие/несъгласие и силно съгласие/несъгласие с формулираното твърдение.</i> <i>Corporate social responsibility is a topic of many research papers in which a consensus has been reached in terms of priorities for development of companies, society and households. In situation of the Covid-19 pandemic the CSR policies applied by the companies acquire a new content. Volunteering, helping victims of the disease, providing scarce medical supplies are just some of examples of initiatives for which there is evidence from all around the world. Nevertheless, CSR has its own clear philosophy and politically accepted understanding. In different countries have been adopted national strategies for corporate social responsibility with well defined goals and priorities. On 25th of November in 2009 the Council of Ministers of Republic of Bulgaria adopted the first 5-year national strategy for CSR (www.csr.bg). A few months before the appearance of the first Covid-19 cases in China, the Bulgarian government adopted a third 5-year CSR strategy. During the pandemic, despite of the otherwise well-formulated eight key areas for implementation of the strategy, many good practices of corporate action in the context of CSR have been identified. The purpose of this paper is to present the results of a survey among benchmark Bulgarian companies regarding the reaction during the pandemic waves towards the staff and also the customers, the business partners and the society as a whole. In the sample are included SMEs with staff up to 250 people, large companies with more than 250 employees and key institutions in the banking, insurance and energy sectors which manage assets exceeding 10% of Bulgaria's GDP. Relatively small companies in the tourism sector are also included. Indeed, the enterprises from the HoReCa sector suffer the most from the Covid-19 pandemic due to the measures and its temporary lockdown. The results of the study clearly show that in conditions of Covid-19 the desire to support the</i>

	<i>philosophy of CSR is highly reduced by the challenge in front of business to survive, especially of SMEs, but is widely supported by large companies with a benchmark influence for the Bulgarian economy. Attention is also paid to the environmental aspects in the application of CSR by the surveyed companies, as a key component of the concept. The individual answers are visualized through figures and tables. A 5-point Likert scale has been used with five meanings, reflecting neutrality, moderate agreement / disagreement and strong agreement / disagreement with the formulated statement.</i>
17	Maja Ivanovic-Dukic, Андрей Захариев, Vinko Lepojevic (2021). Corporate social responsibility in Covid-19 environment: evidence from Serbia and Bulgaria. Emerging Trends In Global And National Economy : Proceedings of the International Scientific Conference - Nis, October 14th , 2021.; University of Nis; Serbia; стр. 239-250; ISBN: 978-86-6139-222-1
	<i>The paper aims to clarify the implications of COVID-19 on corporate social responsibility (CSR) in Serbia and Bulgaria and outlines an important role of CSR during the crisis. The paper attempts to identify the most problematic CSR areas of Serbian and Bulgarian companies. In order to answer this question, empirical research was conducted using a sample of 48 companies in Serbia and Bulgaria. The results of the study showed that irresponsible behavior towards employees was the most problematic area of CSR in Serbia, while companies in Bulgaria did not pay much attention to philanthropy and rational use of resources in COVID-19 environment.</i>
	<i>Документът има за цел да изясни последиците от COVID-19 върху корпоративната социална отговорност (КСО) в Сърбия и България и очертава важна роля на КСО по време на кризата. Документът се опитва да идентифицира най-проблемните области на КСО в сръбските и българските компании. За да се отговори на този въпрос, беше проведено емпирично изследване с извадка от 48 компании в Сърбия и България. Резултатите от проучването показват, че безотговорното поведение към служителите е най-проблемната област на КСО в Сърбия, докато компаниите в България не обръщат много внимание на филантропията и рационалното използване на ресурсите в среда на COVID-19.</i>
18	Андрей Захариев (2021). Измерване въздействието на пандемията от COVID-19 върху корпоративните политики за социална отговорност в България. Устойчиво развитие и социално-икономическа кохезия през XXI век – тенденции и предизвикателства : Международна научно-практическа конференция. Сборник с доклади - Свищов, 8-9 ноември 2021 г.; АИ Ценов; България; стр. 67-74; ISBN: 978-954-23-2067-8
	<i>Докладът е оценка на влиянието на пандемията от COVID-19 корпоративната социална отговорност в България. Целта е да се установи до каква степен фирми с различен мащаб на финансови обороти и нает персонал се ангажират с обществени каузи в епидемична среда и доколкото политиката спрямо човешките ресурси се адаптира към кризисните условия. Чрез анкетно проучване на фирми от бенчмарк сектори на националната икономика са оценени различни аспекти от тяхното поведение в условията на пандемията COVID-19.</i>
	<i>The report is an assessment of the impact of the pandemic of COVID-19 corporate social responsibility in Bulgaria. The aim is to establish the extent to which companies with different scales of financial turnover and employees are engaged in public causes in an epidemic environment and the extent to which human resources policy is adapting to crisis conditions. A survey of companies from benchmark sectors of the national economy assessed various aspects of their behaviour in the context of the COVID-19 pandemic.</i>
19	Zahariev, A., Ivanova, P., Angelov, A., & Zaharieva, G. (2021). Evolution in the regulatory framework for distance learning in a pandemic environment - the experience of Bulgaria. Abstracts & Proceedings of SOCIOINT 2021- 8th International Conference on Education & Education of Social Sciences -14-15 June 2021.; International Organization Center of Academic Research; TURKEY; стр. 18-24; ISBN: 978-605-06286-2-3

	<i>Във висшето образование студентите и докторантите са ключов фактор при тестването и разработването на иновативни изследователски методи и педагогически техники. Техният фокус е върху настоящето и бъдещето на образователните технологии в историческите им вариации от обучение лице в лице, през дистанционно обучение (d-learning), електронно обучение (e-learning), мобилно обучение (m-learning) и повсеместно обучение (u-learning). Редовната, задочната и дистанционната форма се налагат като форми на обучение в Европейското пространство за висше образование. Дистанционното обучение по своята същност е една от най-атрактивните форми на висше образование. Неговото технологично богатство и липсата на пряка необходимост от напускане на работното място или мястото на пребиваване предоставят все по-голяма възможност за използването му от мениджъри, професионалисти и „учещи през целия живот“. Това изисква национално регулиране на дистанционното обучение във висшето образование. Основната цел на статията е да се анализира българския опит в националното регулиране на дистанционното обучение във висшето образование от първата национална наредба, влязла в сила през 2004 г., и новата наредба за Covid-19 в медиите от 2021 г. Основният извод от изследването е, че Covid-19 и новата регулация на дистанционното обучение тласнаха напред всички български университети по пътя на бързата дигитализация и въвеждане на най-модерните технологии за електронно обучение.</i>
	<i>In higher education, students and doctoral students are a key factor in testing and developing innovative research methods and pedagogical techniques. Their focus is on the present and future of educational technology in its historical variation from face-to-face learning, through distance learning (d-learning), elearning (e-learning), mobile learning (m-learning) and u-learning (u-learning). The full-time form, the parttime form and the distance learning form are imposed as forms of education in the European Higher Education Area. Distance learning is inherently one of the most attractive forms of higher education. Its technological richness and the absence of a direct need to leave the workplace or place of residence provide an increasing opportunity for its use by managers, professionals, and "lifelong learners". This calls for a national regulation of distance learning in higher education. The main aim of the paper is to analyse the Bulgarian experience in the national regulation of distance learning in higher education from the first national ordinance enforced in 2004 and the new Covid-19 in medias ordinance from 2021. The main conclusion of the study is that the Covid-19 and the new regulation of distance learning pushed forward all Bulgarian universities on the road of fast digitalization and introduction of the most advanced e-learning technologies.</i>
20	Андрей Захариев, Маргарита Михайлова, Виктор Монеv, Венцислав Диков (2021) Upgrading Competencies of Master's Degree Students through E-learning in Business Communications in a Foreign Language. Abstracts & Proceedings of SOCIOINT 2021- 8th International Conference on Education & Education of Social Sciences -14-15 June 2021.; International Organization Center of Academic Research; TURKEY; стр. 25-33; ISBN: 978-605-06286-2-3
	<i>Ролята на владееенето на чужд език в съвременното общество, където явления като Интернет премахват традиционните бариери пред човешката комуникация, става все по-важна, което поставя все по-високи изисквания към резултатите от чуждоезиковото обучение. Процесът на глобализация все повече налага необходимостта от комуникативна компетентност и разбиране на културата на нациите, които използват чужд език, изисква развитие не само на езикови умения у обучаемите, но и на критично мислене, меки умения и социална отговорност. В тази светлина статията има за цел да представи опита на Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов в по-нататъшното развитие на чуждоезиковите компетенции чрез магистърски курсове за електронно обучение по бизнес комуникации. Той обхваща еволюцията на магистърската степен по социални науки с обучение по бизнес комуникации на чужд език през последните 20 години, достигайки пиково ниво от над 2500 студенти на годишна база и обхващайки 100% от студентите в магистърска степен.</i>
	<i>The role of foreign language proficiency in modern society, where phenomena such as the Internet remove traditional barriers to human communication, is becoming increasingly important, which places ever higher demands on the results of foreign language learning. The process of globalization</i>

	<i>increasingly imposes the need for communicative competence and understanding of the culture of nations that use a foreign language, requiring the development of not only language skills in learners, but also critical thinking, soft skills and social responsibility. In this light, the article aims to present the experience of the D. A. Tsenov Academy of Economics - Svishtov in the further development of foreign language competencies through e-learning master's courses in business communications. It covers the evolution of the master's degree in social sciences with business communications training in a foreign language over the past 20 years, reaching a peak level of over 2,500 students annually and covering 100% of master's degree students.</i>
21	Андрей Захариев (2020) 75 години научна трибуна за народностопански растеж. Народностопански архив; бр. 4; 73; АИ Ценов; Р България; стр. 3-13; ISBN: 0323-9004
	<i>Списание „Народностопански архив“ е научно икономическо издание, което излиза без прекъсване вече 75 години. Като научна трибуна за народностопански растеж то неотменно се отпечатва в Академично издателство „Ценов“, администрира и финансира от СА „Д. А. Ценов“. За тези 75 години (до бр. 3 / 2020 год.) в списанието са публикувани 2637 статии на автори от над 20 държави и над 100 научни организации, висши училища и институции. Списанието излиза с 4 броя годишно в хартиен и електронен формат, на български и английски език (под името „Economic Archive), като се индексирва в шест международни библиографски бази данни. Неговият електронен архив (https://www2.unisvishtov.bg/NSArhiv/) поддържа пълнотекстов двуезичен свободен достъп до всички статии от 2013 год., а чрез ресурсите на Централно- и Източно-европейската онлайн библиотека (CEEOL) са достъпни всички статии от 2008 год. През последното десетилетие в четири издателски години списанието е съфинансирано на база одобрени проекти на Редакционния съвет пред Фонд „Научни изследвания“ по конкурсни процедури „Българска научна периодика“.</i>
	<i>The journal "Economic Archive" is a scientific economic publication that has been published without interruption for 75 years. As a scientific platform for economic growth, it is invariably printed at the Academic Publishing House "Tsenov", administered and financed by the SA "D. A. Tsenov". For these 75 years (until issue 3 / 2020), the journal has published 2637 articles by authors from over 20 countries and over 100 scientific organizations, higher education institutions and institutions. The journal is published 4 issues per year in paper and electronic format, in Bulgarian and English (under the name "Economic Archive"), and is indexed in six international bibliographic databases. Its electronic archive (https://www2.unisvishtov.bg/NSArhiv/) maintains full-text bilingual free access to all articles since 2013, and through the resources of the Central and Eastern European Online Library (CEEOL), all articles since 2008 are available. Over the last decade, in four publishing years, the journal has been co-financed on the basis of approved projects of the Editorial Board before the Scientific Research Fund under competitive procedures "Bulgarian Scientific Periodicals".</i>
22	Андрей Захариев (2018) Финансовата система и БВП на България за периода на членство в ЕС (2007 - 2017 г.), Възможности за развитие на бизнеса - икономически, управленски и социални измерения : Международна научно-практическа конференция. Сборник с доклади - Свищов, 30 ноември 2018 г., стр. 327-343; АИ Ценов; ISBN: 978-954-23-1702-9
	<i>Публикуваните през есента на 2018 г. ревизирани данни за БВП на България за 2017 г. потвърдиха, че икономиката на класираната на 28-мо място (от всички страни-членки) страна от ЕС за първи път в своята история отчита 12-цифрен мащаб на този основен показател за икономическа активност. Важно за постигнатия връх в икономическото развитие е не само запазването на стабилността на макрофинансите чрез режима на валутен борд, но и цялостния растеж на показателите на финансовата система, представени чрез балансо-вите позиции на БНБ и на системата от Търговски банки.</i>
	<i>The latest revised GDP figures for Bulgaria for 2017 confirmed that the country positioned as the 28th economy (from all EU member states) for the first time in its history reported a 12-digit scale of this main indicator of economic activity. It is important for the achieved result not only to maintain</i>

	<i>macrofinancial stability through the currency board regime, but also the overall growth of the financial system indicators presented through the balance sheet items of the BNB and the Commercial Bank system.</i>
23	Андрей Захариев (2018), БВП и балансови позиции на БНБ – от дивергенция към конвергенция, ЕС - измественият център и новата периферия: VIII Международна научна конференция. Сборник с доклади - Равда, 19-21 май 2018 г., стр. 15-22; Издателски комплекс - УНСС; ISBN:978-619-232-143-7
	<i>Обект на изследване са балансовите позиции на БНБ, а предмет – конвергентните аспекти на балансовите позиции на БНБ за периода 01.2006 до 03.2018 (общо 147 месечни наблюдения) с акцент върху връзката между динамиката в самите балансови позиции и БВП на България. Целта на изследването е да се установи спецификата (в условията на валутен борд), динамиката, тренда и рисковите параметри на балансовите позиции на БНБ, с фокус върху корелацията на тези позиции с БВП на България.</i>
	<i>The research area of the survey is the balance sheet positions of the BNB, and the subject – the convergent aspects of the BNB balance sheet items for the period 01.2006 to 03.2018 (a total of 147 monthly observations), focusing on the GDP of Bulgaria. The purpose of the survey is to identify under the currency board conditions as well as the dynamics, trend and risk parameters of the BNB balance sheet items, focusing on the currency risk of USD-denominated balance sheet positions and the correlation of these positions with the GDP of Bulgaria.</i>
24	Andrey Zahariev (2017) Financial Science in Changing Europe – Challenges and Perspectives, Народно стопански архив бр. 2/2017, стр. 16-26; АИ Ценов; ISSN:0323-9004
	<i>С честването на 65-годишнината на първата българска академична катедра по финансови науки (07 – 08 април 2017 г.) в Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов беше дадена достойна оценка и се поспори какво е изградено през годините, какви са настоящите предизвикателства и перспективите за бъдещо развитие. В Международната научно-практическа конференция „Актуални предизвикателства пред финансовата наука в променяща се Европа“ участваха български и чуждестранни учени, работещи в сферата на финансите, както и представители на финансовата практика. В научния форум взеха участие сто и четирима души от седем държави и два континента с деветдесет и два доклада по корпоративни финанси, инвестиции, публични финанси, банково дело и микрофинансова политика. Катедрата-домакин подготви шест пленарни доклада на свои представители от шест йерархични нива на академично развитие: студенти, докторанти, асистенти, главни асистенти, доценти и професори.</i>
	<i>With the celebration of the 65th anniversary of the first Bulgarian academic department of financial sciences (07– 08 April 2017) at D. A. Tsenov Academy of Economics – Svishtov, a worthy assessment has been given and there has been a debate about what has been built over the years, what the current challenges and perspectives for future development are. The International Scientific Practical Conference “Current Challenges for the Financial Science in Changing Europe” was attended by Bulgarian and foreign scholars, working in the field of finance, as well as representatives of financial practice. One hundred and four people from seven countries and two continents, with ninety-two papers on corporate finance, investment, public finance, banking and micro-financial policy took part in the scientific forum. The host department prepared six plenary papers by its representatives of six hierarchical levels of academic development: students, PhD students, assistants professors, head assistants, associate professors and professors.</i>
25	Andrey Zahariev, Nikolay Kolev (2016) The Recovery Factors and the “Gold Anchor” – SEE and BSEC Countries Comparative Analyses and Evaluation (2006 – 2015), Економіка і організація управління бр. 24/2016, стр. 11-20; Донецький національний університет; ISSN:2307-2318
	<i>Целта на тази статия е да предостави критичен анализ на тенденциите в икономическото развитие на десет избрани страни от ЮИЕ и ЧИС по отношение на идентифицирането на ключови фактори, подкрепящи растежа на БВП и възстановяването след кризата. Докладът</i>

	е структуриран в три части. Първата част представя сравнителен мониторингов анализ на тенденциите във вносните и експортните потоци за периода 2003-2015 г. в избраните страни от ЮИЕ и ЧИС. Втората част представя моделите за растеж на БВП на избраните страни от ЮИЕ и ЧИС по отношение на степента на отвореност на техните икономики и динамиката на техните експортни и вносни потоци (единична и множествена регресия). Последната, трета част се фокусира върху „златната котва” като рестабилизиращ фактор, включен в активите на националния резерв и нейната ценова динамика на пазара на благородни метали.
	The aim of this paper is to provide a critical analysis of the economic development trends of ten selected SEE and BSEC countries in terms of identification of key factors supporting GDP growth and post-crisis recovery. The paper is structured in three parts. The first part presents a comparative monitoring analysis of the trends in the import and export flows for the period 2003-2015 in the selected SEE and the BSEC countries. The second part presents GDP growth rate models of the selected SEE and the BSEC countries in terms of the level of openness of their economies and the dynamics of their export and import flows (single and multiple regressions). The final, third part focused on the “gold anchor” as a restabilization factor, included in the national reserve assets and its price dynamics on the market of precious metals.
26	Andrey Zahariev (2014), Issues of Corporate Capital Optimisation in Bulgaria. Бизнес управление бр. 2/2014, стр. 26-47; АИ Ценов; ISSN:0861-6604
	Целта на тази статия е да се тества методология за оптимизация на капиталовата структура в българските компании, адаптирана за българските условия, на базата на фундаментални фирмени показатели и борсови курсове за периода 2010 – 2013 г. Подобна методология дава отговор на редица въпроси и разрешава съществени проблеми, пред които е изправена бизнес практиката, свързани с реализирането на основната цел на финансовите мениджъри в българските компании – максимизиране на капиталовото богатство. Постигането на тази цел се основава на ефекта на финансовия ливъридж върху печалбата на една акция и нейната борсова капитализация. Това изследване констатира пълното подобряване на следкризисните лихвени условия за бизнес кредитиране от страна на финансовите институции на фирми у нас. В обхвата на изследването идентифицираме седемнадесет отделни въпроса в областта на приложената капиталова оптимизация, които изискват точни финансови и инвестиционни обстоятелства и подходящи решения.
	The aim of this article is to test a methodology for the optimisation of capital structure in Bulgarian companies, adapted for Bulgarian conditions, on the basis of fundamental company indicators and stock exchange rates over the period 2010 – 2013. A similar methodology provides the answer to a series of questions and solves significant problems faced by business practice, related to the realisation of the main purpose of financial managers in Bulgarian companies – maximising stock wealth. The achievement of this aim is based on the effect of financial leverage on the profit of one share and its stock exchange capitalisation. This research ascertains the complete improvement of post-crisis interest conditions for business credit by financial institutions to companies in our country. Within the range of the research, we identify seventeen separate issues in the field of applied capital optimisation which require precise financial and investment circumstances and appropriate solutions.
27	Radkov, R. and Zahariev, A. (2013). The Currency Board in Bulgaria: Theoretical Reflections and Empirical Results, Narodnostopanski arhiv Issue, 3/2013, стр. 3-14; Academic publishing house "Cenov"; ISSN:0323-9004
	Чрез настоящата статия авторите си поставят за цел да развият гледната точка за пресечната между теоретическите виждания за валутния борд и отчитаните от България емпирични резултати. За постигането на дефинираната цел статията е структурирана в следните обособени части: първо, изясняване същността на валутния борд в светлината на водещите теоретични изследвания по проблема; второ, критичен анализ и оценка на особеностите на валутния борд в България; трето, обосновка на авторския отговор на фундаменталния въпрос за финала на режима на валутен борд в България и замяната му с друга система; четвърто, иконометричен анализ и оценка на въздействието на външния сектор на икономиката върху БВП на България в условия на фиксиран валутен курс и високо

	отношения на външнотърговския обмен на стоки и услуги спрямо БВП; пето, изследване на въздействието на валутния борд върху икономическата конвергенция на България спрямо водещите икономики на ЕС за периода 1998-2012 г. За авторите пътят на България към членство в еврозоната, при запазване на режима на валутен борд за целия период на пребиваване в „чакалнята” на ERM II, е логичен и има своята обществена и институционална подкрепа. Аргументира се, че позитивният пример на Естония за влизане в еврозоната при запазване на валутния курс от нивото на валутния борд, е разумният и рационален национален проект за бъдещо развитие на националната икономика и нейната финансова система.
	Through this article, the authors aim to develop a perspective on the intersection between theoretical views on the currency board and the empirical results reported by Bulgaria. To achieve the defined goal, the article is structured in the following separate parts: first, clarifying the essence of the currency board in the light of leading theoretical studies on the problem; second, critical analysis and assessment of the features of the currency board in Bulgaria; third, justification of the author's answer to the fundamental question of the end of the currency board regime in Bulgaria and its replacement with another system; fourth, econometric analysis and assessment of the impact of the external sector of the economy on Bulgaria's GDP in conditions of a fixed exchange rate and a high ratio of foreign trade exchange of goods and services to GDP; fifth, a study of the impact of the currency board on Bulgaria's economic convergence with the leading EU economies for the period 1998-2012. For the authors, Bulgaria's path to eurozone membership, while maintaining the currency board regime for the entire period of its stay in the ERM II "waiting room", is logical and has its public and institutional support. It is argued that the positive example of Estonia's entry into the eurozone while maintaining the exchange rate at the currency board level is a reasonable and rational national project for the future development of the national economy and its financial system.
28	Андрей Захариев (2012), За златните резерви и националните дефицити, Народно стопански архив бр. 1/2012, стр. 26-40; АИ Ценов; ISSN:0323-9004.
	Златният резерв е съществен компонент от резервите на националните икономики и международните финансови институции. Във времена на криза, когато цената на инвестиционното злато достига поредни рекорди, неговото присъствие или отсъствие в сейфове на централните банки е признак на далновидност, както и на хазартно отношение към цикличното икономическо развитие. Търсенето на нов баланс между златните резерви и националните дефицити се изследва през призмата на измервателя на глобалната производителност – БВП на световните икономики като цяло. Разглежда се развитието на българския фискален резерв като частен случай по отношение на валутния му компонент и резерва на НЗОК като пример за органи, които управляват специализирани публични средства. Статията използва регресионен анализ, сравнителен анализ, графичен анализ и др. Първата част разглежда връзката между официалните златни резерви и БВП на избрани икономики и света като цяло. Във втората част се акцентира върху фискалния резерв на България и се прави целенасочен анализ на резервния фонд на здравното осигуряване. Глобалната оценка на ролята на златните резерви доказва, че всеки 1 милион щатски долара в монетарно злато (в резерва на държавните органи и международните финансови институции) осигурява 44,76 милиона щатски долара от световния брутен вътрешен продукт. Конкретните резултати за България показват, че стратегическата роля на резервата е налице. Независимо от публичните дефицити, резервите са и остават гарант за макроикономическа и финансова стабилност. След кризата и хиперинфлацията през 1996-1997 г. отговорните власти и институции в България поставиха на първо място стабилността и определиха специфична роля на резервите като смекчаващ механизъм срещу динамичните и често негативни промени в макросредата.
	The gold reserve is an essential component of the reserves of national economies and international financial institutions. In times of crisis, when the price of investment gold attains successive records, its presence or absence in the safety vaults of central banks is a sign of farsightedness as well as of the gambling attitude towards cyclical economic development. The demand for a new balance between gold reserves and national deficits is studied

	through the prism of the meter of global productivity – the GDP of the economies of the world as a whole. The evolution of the Bulgarian fiscal reserve is examined as a special case regarding its currency component and the reserve of the NHIF as an example of the authorities that conduct specialized public funds. The article uses regression analysis, comparative analysis, graphical analysis and others. The first part examines the relationship between the official gold reserves and the GDP of selected economies and the world as a whole. The second part highlights the Bulgarian fiscal reserve, and a targeted analysis of the health insurance reserve fund is made. Global assessment of the role of gold reserves proves that every 1 million USD in monetary gold (in the reserve of public authorities and international financial institutions) ensures 44.76 million USD of the global gross domestic product. Specific results for Bulgaria show that the strategic role of the reserve is available. Regardless of public deficits, reserves are, and remain, the guarantor of macroeconomic and financial stability. After the crisis and hyperinflation in 1996-1997, responsible authorities and institutions in Bulgaria prioritized stability and defined a specific role for reserves as a cushioning mechanism against the dynamic and often negative changes in the macro environment.
29	Андрей Захариев (2012), Оптимизация на капиталовата структура на фирмите в България (2011) - технология и практика, Диалог бр. 1/2012, стр. 47-82; АИ Ценов; ISSN:1311-9206
	<i>В студията се поставя за цел апробиране на възможна технология за оптимизиране на капиталовата структура на българските фирми върху основата на емпирични данни към 2011 г. Първоначално във фокуса е акционерно дружество „Българска роза – Севтополис” АД с финансовите си данни към 31.12.2010 г. Технологията за оптимизиране и методите за финансов анализ надграждат обосновки и емпирични свидетелства, развити от водещи български учени. На втори план е изведен мониторинг на изследвана група публични дружества, в посока бизнес риск, максимална печалба на една акция, коефициент „бета” на акциите и оптимална капиталова структура. В резултат на емпиричния анализ се установява валидна за българските публични компании към 2011 г. лихвена крива. Размерът на „алфа” (нормата на безрискова възвръщаемост) е изведен по данни от изданието „Държавен дълг” на Министерството на финансите за постигнатата доходност по едногодишните ДЦК на декемврийския аукцион през 2010. За коефициента „бета” е конструиране на дълговосъобразена лихвена крива са синтезирани финансови данни за български публични дружества с характер на бенчмарк за българската икономика, които са подложени на регресионно моделиране чрез Data Analysis Tools на MS Excel. Получените резултати потвърждават наличието на приложима за българските условия технология за оптимизация на капиталовата структура на българските фирми.</i>
	<i>The study aims to test a possible technology for optimizing the capital structure of Bulgarian companies based on empirical data as of 2011. Initially, the focus is on the joint-stock company "Bulgarian Rose - Sevtopolis" AD with its financial data as of 31.12.2010. The optimization technology and the methods of financial analysis build on justifications and empirical evidence developed by leading Bulgarian scientists. In the second plan, monitoring of a studied group of public companies is carried out, in the direction of business risk, maximum profit per share, "beta" coefficient of shares and optimal capital structure. As a result of the empirical analysis, a valid interest rate curve for Bulgarian public companies as of 2011 is established. The amount of "alpha" (the risk-free rate of return) is derived from data from the "Government Debt" publication of the Ministry of Finance on the achieved yield on one-year government securities at the December auction in 2010. For the "beta" coefficient, financial data for Bulgarian public companies with a benchmark character for the Bulgarian economy were synthesized for the construction of a debt-adjusted interest rate curve, which were subjected to regression modeling using Data Analysis Tools of MS Excel. The results obtained confirm the existence of a technology applicable to Bulgarian conditions for optimizing the capital structure of Bulgarian companies.</i>
30	Андрей Захариев (2012), Икономически растеж по време на криза - мит или реалност в страните от ОЧИС, Алманах научни изследвания. СА Д. А. Ценов - Свищов бр. 18/2012, стр. 57-75; АИ Ценов; ISSN:1312-3815

	<i>Настоящото изследване си поставя за цел да апробира възможна технология за оптимизиране на капиталовата структура на българските фирми върху основата на емпирични данни към 2011 г. Студията е опит за доразвитие на изследванията в областта на капиталовия мениджмънт в български условия. Реализираната мащабна декапитализация на Българската фондова борса след 2008 г. поставя пред финансовия мениджмънт нови, завишени изисквания при конструирането на първични публични предлагания и поддържане на стойността на акциите на нива, атрактивни за институционалните инвеститори. Емпиричните резултати потвърждават хипотезата за наличие на приложима за българските условия технология за оптимизация на капиталовата структура на фирмите в България.</i>
	<i>The present study aims to test a possible technology for optimizing the capital structure of Bulgarian companies on the basis of empirical data as of 2011. The study is an attempt to further develop research in the field of capital management in Bulgarian conditions. The large-scale decapitalization of the Bulgarian Stock Exchange after 2008 places new, increased requirements on financial management in the construction of initial public offerings and maintaining the value of shares at levels attractive to institutional investors. The empirical results confirm the hypothesis of the existence of a technology for optimizing the capital structure of companies in Bulgaria that is applicable to Bulgarian conditions.</i>
31	Andrey Zahariev (2002), Financial Sector Legislation, Regulation and Infrastructure: Implications for Pre-Accession Countries, Диалог бр. 3/2002,стр. 42-79; АИ Ценов; ISSN:1311-9206
	<i>Студията, като следствие от наднационален изследователски проект, популяризира научни резултати, свързани с международен сравнителен анализ на законодателството, регулациите и инфраструктурата на финансовия сектор за 12-те страни в предприсъединителен период, които придобиха последващо право на еврочленство през 2004 г. (10 страни) и през 2007 г. (две страни, вкл. и България).</i>
	<i>The studies, as a consequence of a supranational research project, promote scientific results related to an international comparative analysis of the legislation, regulations and infrastructure of the financial sector for the 12 countries in the pre-accession period, which subsequently acquired the right to European membership in 2004 (10 countries) and in 2007 (two countries, including Bulgaria).</i>
	<i>Г8.Студии, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация</i>
32	Adamov, V., Kolev, K., Vrachovski, D., Zahariev, A., Marcheva, A. (2010) Human resources of the health system in Republic of Bulgaria. Cahiers de sociologie et de démographie médicales, 2010, 50(1), pp. 6–120. (SCOPUS)
	<i>In the author's part of the study, published in an international refereed publication, through regression models, forecasts necessary for substantiating state policy in the field of providing human resources in the healthcare system with a horizon of 2020 are developed. An argument is made for a requirement for immediate measures and intervention to limit staff turnover and expansion in the educational system for health and medical personnel to provide quality healthcare services among an aging population and increasing morbidity.</i>
	<i>В авторската част от студията, публикувана в международно реферирано издание, чрез регресионни модели, са развити прогнози, необходими за обосновка на държавна политика в областта на осигуряването на човешките ресурси в здравеопазната система с хоризонт 2020. Аргументира се изискване за незабавни мерки и интервенция за ограничаване на текучеството на кадрите и експанзия в образователната система за здравни и медицински кадри за осигуряване на качествени здравеопазни услуги сред население със застаряващ характер и нарастваща заболяемост.</i>
33	Ushenko, N., Likhonosova, G., Zahariev, A., Shaulska, L., Keşy, M., & Hurochkina, V. (2023). Strategies for strengthening business economic security with account to global financial challenges. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, 6(53), 300–317. https://doi.org/10.55643/fcaptp.6.53.2023.4178 (SCOPUS)

	<i>Изследването се фокусира върху алгоритъма на поведение на бизнеса в условията на влошаване на икономическата му сигурност. Алгоритъмът позволява на бизнеса обективно да оцени ситуацията по отношение на финансовите заплахи и да разработи подходящи стратегически мерки за премахването им. Предложен е системно-ситуационен модел с финансови актьори за оценка на тенденциите на елиминиране на бизнес играчите на международните финансови пазари. Целта на изследването е теоретични и приложни подходи за разработване на стратегии за укрепване на икономическата сигурност на бизнеса в контекста на глобалните предизвикателства на световната финансова система. За преодоляване на състоянието на дисбаланс на системата за икономическа сигурност се определят доминиращите външни и вътрешни двигатели. Доказано е, че премахването на негативното влияние на факторите на глобалните финансови предизвикателства може да балансира системата за икономическа сигурност на бизнеса. За да се универсализира измерването на тенденциите в елиминирането на бизнес играчите на международните финансови пазари, беше изследван системно-ситуационен модел, който се основава на консолидирането на системни и ситуационни възприятия на финансовите участници по отношение на интерпретацията на финансовата информация и адаптиран към условията на поведение на инвеститорите на международния финансов пазар. В хода на изследването беше доказано, че премахването на отрицателното въздействие на факторите на глобалните финансови предизвикателства може да балансира системата за икономическа сигурност на бизнеса, да я доведе до най-новия етап на еволюционен отговор и да осигури по-нататъшно устойчиво финансово и социално-икономическо развитие на бизнеса. Наборът от използвани научни методи за стратегизиране на възможностите за балансиране в системата за икономическа сигурност и предложените емпирични инструменти за елиминиране на негативните фактори на външно и вътрешно влияние позволяват създаването на нови сценарни подходи за осигуряване на укрепване на икономическата сигурност на бизнеса.</i>
	<i>The study focuses on the algorithm of business behaviour under conditions of worsening of its economic security. The algorithm allows businesses to objectively assess the situation regarding financial threats and develop appropriate strategic measures to eliminate them. A system-situational model is proposed with financial actors to evaluate the tendencies of business players' elimination in the international financial markets. The purpose of the research is theoretical and applied approaches to developing strategies for strengthening the economic security of business in the context of the global challenges of the global financial system. To overcome the state of the economic security system imbalance, the dominant external and internal drivers are determined. It was proven that eliminating the negative impact of factors of global financial challenges can balance the system of economic security of business. In order to universalize the measurement of trends in the elimination of business players in international financial markets, a system-situational model was studied, which is based on the consolidation of systemic and situational perceptions of financial actors regarding the interpretation of financial information and adapted to the conditions of investor behaviour on the international financial market. In the course of the study, it was proven that eliminating the negative impact of factors of global financial challenges can balance the system of economic security of business, bring it to the newest stage of evolutionary response and ensure further sustainable financial and socio-economic development of business. The set of used scientific methods for strategizing balancing opportunities in the system of economic security and proposed empirical tools for eliminating negative factors of external and internal influences allow the creation of new scenario approaches to ensuring the strengthening of economic security of business.</i>
	<i>Г9.Студии, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове</i>
34	Zahariev, A., Zaharieva, G., Mihaylova, M., Nikolova, M. (2022). COVID-19 as a factor for the digitalisation in human resource management in the Bulgarian financial institutions. 87th International Scientific Conference of Economic and Social Development: Economics, Management, Finance and Banking, Svishtov, Bulgaria, 28-30 September 2022, Economic and Social Development (Book of Proceedings), vol. 87, Cakovez, Croatia, pp. 210-219, ISSN: 1849-7535

	Финансовият сектор е в основата на паричното обръщение във всяка икономика. Независимо от извънредни ситуации като война или болести, този сектор трябва да осигури функционирането на всички останали отрасли на икономиката. Covid-19 постави такова предизвикателство пред институциите от финансовия сектор. В много правителствени решения в ЕС за налагане на локдаун като мярка за ограничаване на пандемията финансовият сектор беше сред изключенията от спирането на дейността. Именно функционирането на търговските банки, застрахователните компании и пенсионните фондове е гаранция за перспективата, че всяка криза може и трябва да бъде преодоляна. Самата пандемия логично постави на изпитание общото ръководство на компании от финансовия сектор. Прагматичните решения бяха базирани на постиженията на информационните технологии и дигитализацията в областта на предоставянето на финансови услуги. Вътрешният процес, който остана зад кулисите, беше свързан с бързото адаптиране на управленските структури и персонала на финансовите компании към функциониране в епидемична среда. Този процес се осъществи без прекъсване на каналите за комуникация и услуги към останалите икономически агенти – правителство, фирми и домакинства. На този фон, настоящото изследване има за цел да установи, чрез анкета сред висшия мениджмънт на български финансови институции, ефекта от Covid-19 върху дигитализацията на управлението на човешките ресурси. Съставеният въпросник и събраните отговори от изпълнителни директори и HR директори на банки, застрахователни компании и пенсионни фондове дава основание да се потвърди, че във форсмажорната среда на епидемията са внедрени иновации в и е адаптирано управлението на човешките ресурси. Това се основава на ускорената дигитализация на вътрешните управленски процеси в целия им спектър – набиране, оперативна трудова ефективност, пенсиониране и напускане. Успоредно с това финансовите предприятия потвърждават споделянето на ценностите на корпоративната социална отговорност в контекста на Covid19 чрез дарителски кампании в подкрепа на сектора на здравеопазването.
	The financial sector is the basis of money circulation in any economy. Regardless of war and disease situations, this sector is to ensure the functioning of all other branches of the economy. Covid-19 posed such a challenge to the institutions from the financial sector. In many government decisions in the EU to impose a lockdown as a measure to curb the pandemic, the financial sector was among the exceptions to the suspension of activity. It is the functioning of commercial banks, insurance companies and pension funds that is a guarantee for the prospect that any crisis can and must be overcome. The pandemic itself logically put the general management of companies from the financial sector to the test. Pragmatic solutions were based on the achievements in information technology and digitalisation in the field of financial services provision. The internal process, which remained behind the scenes, was related to the rapid adaptation of the management structures and personnel of financial companies to functioning in an epidemic environment. This process was realised without interrupting the communication and services channels to the other economic agents - government, companies and households. Against this background, this research aims to establish, through a survey among the senior management of Bulgarian financial institutions, the effect of Covid-19 on the digitisation of human resource management. The compiled questionnaire and the collected responses from CEO and HR directors of banks, insurance companies and pension funds gives grounds to confirm that in the force majeure environment of the epidemic, innovations in and adaptation of human resources management have been implemented. This is based on the accelerated digitalisation of internal management processes in their entire spectrum – recruitment, operational labour performance, retirement and resign. In parallel, financial enterprises confirm the sharing of corporate social responsibility values in the context of Covid19 through donation campaigns to support the healthcare sector.
35	Захариев, Андрей, Галина Захариева, Маргарита Михайлова, Катя Иванова, Маргарита Николова (2023). Дигиталната трансформация в управлението на човешките ресурси в българските финансови предприятия, Алманах научни изследвания. СА Д. А. Ценов - Свищов, 2023, 31, с. 335-362, ISSN: 1312-3815

	Дигитализацията засяга всяка сфера на икономическия живот. Във финансовите предприятия тя трансформира управлението на човешките ресурси. Целта на студията е да установи степента на дигитална трансформация в управлението на човешките ресурси във финансовите предприятия в България и изведе основните ползи за тях, както и пречките, пред които са изправени в този процес. Три основни задачи търсят решение: изграждане на теоретична рамка на изследването; емпирично проучване на степента и аспектите на дигитална трансформация в управлението на човешките ресурси в българските финансови предприятия; систематизиране на основните проблеми пред и предимствата от дигиталната трансформация в управлението на човешките ресурси във финансови предприятия. Тезата се формулира, както следва: дигиталната трансформация във финансовите предприятия е векторен процес, със системен характер, който намира емпирични свидетелства при управлението на човешките ресурси в среда на адаптираща се нормативна рамка, пандемични предизвикателства, изискване за инвестиции и очаквания за подобрена конкурентоспособност и ефективност. Обект на студията са политиките и практиките по управление на човешките ресурси в българските финансови предприятия, а предмет – влиянието на дигитализацията върху политиките и практиките по управление на човешките ресурси в българските финансови предприятия (банки, застрахователи и осигурители). Методиката на изследване е анкетиране чрез въпросник с 54 въпроса. Дигитализацията стимулира въвеждане на работата от дистанция, което във ФП допълнително се ускори от пандемията Covid-19.
	Digitalization affects every sphere of economic life. In financial enterprises, it is transforming human resources management. The purpose of the research is to study the degree of digital transformation of the human resources management in Bulgarian financial enterprises and to highlight the main benefits for them, as well as the obstacles they face in this process. Three main tasks are to be performed: building a theoretical framework of the research; empirical study of the degree and aspects of digital transformation in the human resources management of Bulgarian financial enterprises; systematization of the main problems and advantages of digital transformation in the human resources management of financial enterprises. The thesis is formulated as follows: digital transformation in financial enterprises is a vector process, with a systemic nature, which finds empirical evidence in the human resources management in an environment of an adapting regulatory framework, pandemic challenges, investment requirements and expectations for improved competitiveness and efficiency. The problem area of the study is human resource management policies and practices in Bulgarian financial enterprises, and the subject is the impact of digitalization on human resource management policies and practices in Bulgarian financial enterprises (banks, insurers and insurers). The research methodology is a questionnaire survey with 54 questions. Digitization has stimulated the introduction of teleworking, which in FP has been further accelerated by the Covid-19 pandemic.
	ОБЩО ЗА ПОКАЗАТЕЛ Г9
	Г10. Публикувана глава от колективна монография
36	Zahariev, A. (2003) Chapter 12. Tax Avoidance in Bulgaria: The Human Capital Approach, pp. 225-238; in Belev, B. (Editor), (2003) The Informal Economy in the EU Accession countries (Size, Trends and Challenges to the Process of EU Enlargement). Sofia, Center for the Study of Democracy. 282 pages, ISBN 954-477-105-0
	Глава от колективната монография в съавторство с водещия световен учен по проблемите на икономиката в сянка проф. Фридрих Шнайдер представя принос на автора по прилагане на интердисциплинарния подход към бягството от данъка от позициите на теорията за човешкия капитал. В представената обособена част за ЮИЕ се обобщават резултати от изследвания по проекти в рамките на международна мрежа от учени, работещи по проблема за „икономиката в сянка“.
	The chapter of the collective monograph co-authored with the world's leading scholar on the problems of the shadow economy, Prof. Friedrich Schneider, presents the author's contribution to the application of the interdisciplinary approach to tax evasion from the standpoint of human capital

	theory. The presented separate part for SEE summarizes the results of research projects within the framework of an international network of scholars working on the problem of the "shadow economy".
	ОБЩО ЗА ПОКАЗАТЕЛ Г10
	20. Публикуван университетски учебник или учебник, който се използва в училищната мрежа
37	Захариев, А. (2021) Техники за проектно финансиране. Свищов, АИ „Ценов”, 2021, 192 страници, 3-то издание. ISBN 978-954-23-1468-4
	<i>Учебният курс „Техники за проектно финансиране” е разработен за осигуряване развитие на компетенции в областта на анализа, съпоставката и избора между разнообразни техники за финансиране на проекти. Аргументирани са подходи и оптимизационни модели за алтернативно и комбинативно проектно финансиране. Представен е иконометричен апарат за определяне на финансово-инвестиционните характеристики на техниките за проектно финансиране. Разгледани са решенията за проектно финансиране при бизнес и публични бенефициенти. Целта на курса е да се развият компетенциите за дългово финансиране, използване на грантови схеми, финансов лизинг и тяхното влияние върху общините, държавата, фирмите и останалите данъкоплатци. Курсът отговаря на съвременните стандарти за развитие на компетенции сред студентите, базирано върху парадигмата „обучение чрез изследвания, изследвания чрез обучение”. Развит е както националният, така и международният аспект на функциониране на бизнес субектите в условията на интернационализация и глобализация. Паралелно е дадена подкрепа за култивиране на умения за провеждане на изследвания и вземане на решения за финансиране на проекти чрез използване на MS Excel. Курсът е разработен за преподаване в дистанционна форма на обучение и е подкрепен с развит многовариантен семестриален изпитен казус по „Проектно бизнес финансиране”.</i>
	<i>The course "Project Financing Techniques" is designed to ensure the development of competencies in the field of analysis, comparison and selection between various project financing techniques. Approaches and optimization models for alternative and combinatorial project financing are argued. An econometric apparatus is presented for determining the financial and investment characteristics of project financing techniques. Project financing decisions for business and public beneficiaries are examined. The aim of the course is to develop competencies for debt financing, use of grant schemes, financial leasing and their impact on municipalities, the state, companies and other taxpayers. The course meets modern standards for the development of competencies among students, based on the paradigm "learning through research, research through training". Both the national and international aspects of the functioning of business entities in the conditions of internationalization and globalization are developed. In parallel, support is provided for cultivating skills for conducting research and making decisions for project financing using MS Excel. The course is designed for distance learning and is supported by a developed multi-variant semester exam case study on "Project Business Financing".</i>
38	Zahariev, A., Alexandru-Lucian Manole, Cristian-Marina Barbu, Bojan Krstic, Ismail Dalay, Suzana Stefanovic, Tamara Radjenovic, Petko Angelov, Margarita Mihaylova, Cristina-Elena Protopopescu, Catalin Deatcu-Gavril, Ahmet Munir Gokmen, Saban Onur Viga, Yasemin Sarici, Miljana Talic (2024) Handbook on Circular Economy Challenges for Business and Society. Svishtov, Tsenov Academic Publishing House, 150 pages, ISBN: 978-954-23-2503-1
	<i>Изследването „Ръководство за предизвикателствата на кръговата икономика пред бизнеса и обществото“ е преведен на пет езика – български, английски, сръбски, турски и румънски. Подпомага учебния процес в областта на кръговата икономика за студенти от Финансовия факултет на Стопанската академия „Д. А. Ценов“, Букурещкия университет „Артифекс“ (Румъния), Истанбулския университет Есенюрт (Турция) и Нишкия университет (Сърбия). Разработен е по проект „Trifold Approach to Circular Economy: Perspectives of Academia, Business, and Wider Society” (№ 2022-1-BG01-KA220-HED-000085464), известен още с акронима си CRCLEcon по програма</i>

	<i>Еразъм+. Учебникът на всички езици е публикуван със свободен пълнотекстов достъп в ResearchGate. За него е разработен специален дигитален модул, достъпен на сайта на проекта. Водещият автор е ръководител на проекта и координатор на написването на главата от учебника от българския екип. Изследването е регистрирано като монографичен труд в библиотеките на страните-партньори като в него се представят водещите добри практики в България, Сърбия, Турция и Румъния в областта на въвеждането на принципите на кръговата икономика. Тези практики са изведени от бизнеса, социалното предприемачество и обществените услуги по поддържане на чистотата и събирането на битовите отпадъци.</i>
	<i>The хандбоок "The Handbook on Circular Economy Challenges for Business and Society" has been translated into five languages - Bulgarian, English, Serbian, Turkish and Romanian. It supports the learning process in the field of circular economy for students from the Faculty of Finance at the "D. A. Tsenov" Academy of Economics, Artifex University of Bucharest (Romania), Istanbul Esenyurt University (Türkiye), and the University of Niš (Serbia). It was developed under the project "Trifold Approach to Circular Economy: Perspectives of Academia, Business, and Wider Society" (No. 2022-1-BG01-KA220-HED-000085464), also known by its acronym CRCLEcon under the Erasmus+ program. The textbook in all languages is published with free full-text access on ResearchGate. A special digital module has been developed for it, accessible on the project website. The lead author is the project manager and coordinator of the writing of the chapter of the textbook by the Bulgarian team. The study is registered as a monographic work in the libraries of the partner countries and presents leading good practices in Bulgaria, Serbia, Turkey and Romania in the field of introducing the principles of the circular economy. These practices are derived from business, social entrepreneurship and public services in maintaining cleanliness and collecting household waste.</i>
39	Andrey Zahariev, Petko Angelov, Margarita Mihaylova, Ghenadie Ciobanu, Catalin Deatcu, Andrei Buiga, Anca Popescu-Cruceru, Ahmet Munir Gokmen, Saban Onur Viga, Gurman Tevlik, Ekrem Erdinc Gulbas, Maja Ivanovic-Dukic, Marija Radosavljevic, Tatjana Stevanovic, Tamara Radenovic, Miljana Talic. (2023), Reference Book on Circular Economy for Teachers. Tsenov Academic Publishing House, Bulgaria, 156 pages, ISBN 978-954-23-2435-5.
	<i>Учебникът „Справочникът по кръгова икономика за преподаватели“ е преведен на пет езика – български, английски, сръбски, турски и румънски. Подпомага изготвянето на учебно съдържание за преподаване по кръговата икономика във Финансовия факултет на Стопанската академия „Д. А. Ценов“, Букурещкия университет „Артифекс“ (Румъния), Истанбулския университет Есенюрт (Турция) и Нишкия университет (Сърбия). Разработен е по проект „Trifold Approach to Circular Economy: Perspectives of Academia, Business, and Wider Society“ (№ 2022-1-BG01-KA220-HED-000085464), известен още с акронима си CRCLEcon по програма Еразъм+. Учебникът е публикуван на всички езици с пълнотекстов достъп в ResearchGate. За него е разработен специален дигитален модул на петте посочени езика, достъпен на сайта на проекта. Водещият автор е ръководител на проекта и координатор на написването на главата от справочника от българския екип.</i>
	<i>The textbook "The Circular Economy Handbook for Teachers" has been translated into five languages - Bulgarian, English, Serbian, Turkish and Romanian. It supports the preparation of teaching content for teaching circular economy at the Faculty of Finance of the D. A. Tsenov Academy of Economics, Bucharest University "Artifex" (Romania), Istanbul Esenyurt University (Turkey) and the University of Niš (Serbia). It was developed under the project "Trifold Approach to Circular Economy: Perspectives of Academia, Business, and Wider Society" (No. 2022-1-BG01-KA220-HED-000085464), also known by its acronym CRCLEcon under the Erasmus+ program. The textbook is published in all languages with full-text access on ResearchGate. A special digital module has been developed for it in the five specified languages, available on the project website. The lead author is the project manager and coordinator of the writing of the guidebook chapter by the Bulgarian team.</i>

40	Брусарски, Румен, Андрей Захариев, Георги Манлиев (2015), Финансова теория, В. Търново, ФАБЕР, 380 стр., ISBN 978-619-00-0311-3 <i>Учебният курс е резултат от многогодишни изследвания на автори от екипа на националния междууниверситетски център „Икономика на публичния сектор“, които работят в три български висши училища. Във фокуса е финансовата наука като среда на научен, обществен и бизнес интерес, където се търсят и дават отговори на всички ключови за съвременната държава въпроси, свързани с миналото, настоящето и бъдещето на икономиката. В практико-приложен план всеки икономически агент – правителство, фирми и домакинства – има своите специфични интереси като акумулира и разходва парични потоци, явяващи се част от брутния вътрешен продукт. В теоретичен план, факторните пазари и продуктовете пазари дават среща на „невидимата ръка“ на пазарната икономика и нейните движещи сили: търсене, предлагане и ценово равновесие. Без да претендира за изчерпателност, от позициите на публичния сектор на икономиката учебното съдържание на настоящия междууниверситетски учебник успешно въвежда в проблематиката на финансовата теория, като представя богатата палитра от еволюционно развили се научни достижения, решаващи проблемите по създаването на публични блага, преразпределението, данъчното облагане, бюджета и дълга. Курсът е преведен и на английски език.</i>
	<i>The course is the result of many years of research by authors from the team of the national inter-university center "Economics of the Public Sector", who work in three Bulgarian higher education institutions. The focus is on financial science as an environment of scientific, public and business interest, where answers are sought and given to all key questions for the modern state related to the past, present and future of the economy. In practical terms, each economic agent - government, companies and households - has its own specific interests as it accumulates and spends cash flows, which are part of the gross domestic product. In theoretical terms, factor markets and product markets bring together the "invisible hand" of the market economy and its driving forces: demand, supply and price equilibrium. Without claiming to be exhaustive, from the perspective of the public sector of economics, the educational content of this interuniversity textbook successfully introduces the issues of financial theory, presenting the rich palette of evolutionary scientific achievements that solve the problems of creating public goods, redistribution, taxation, budgeting and debt. The course has also been translated into English.</i>
41	Андрей Захариев, Жельо Вътев, Пламен Пътев, Ангел Ангелов, Валентин Милинов, Марин Маринов, Александър Ганчев (2015), Управление на капиталите (Теория и практика), Фабер, 244 стр., ISBN:978-619-00-0328-1 <i>Курсът осигурява учебния процес по учебни дисциплини в магистърска степен в специалност „Финанси“. Обект на развитие са компетенции в областта на създаването на капитала, отчитането на капитала във фирмите и банките, ликвидността, лихвените криви, максимализацията на печалбата, минимализацията на цената на капитала и оптимизацията на структурата на капиталите във фирмата. Учебният курс представя и комплексен многовариантен семинариален казус, обединяващ практическо прилагане на водещи финансови теории и научни достижения като теорията на Милър и Модилиани, модел на Гордън, CAPM, като студентите получават входяща база данни програмирана чрез VBA генератор в среда MS Excel. Учебникът е преведен на английски език.</i>
	<i>The course provides the learning process in academic disciplines for the master's degree in the specialty "Finance". The subject of development are competencies in the field of capital creation, capital accounting in companies and banks, liquidity, interest rate curves, profit maximization, cost of capital minimization and optimization of the capital structure in the company. The course also presents a complex multivariate semi-annual case study, combining practical application of leading financial theories and scientific achievements such as the theory of Miller and Modigliani, Gordon's model, CAPM, as students receive an input database programmed using a VBA generator in the MS Excel environment. The textbook is translated into English.</i>
	21. Публикувано университетско учебно пособие или учебно пособие, което се използва в училищната мрежа

42	Andrey Zahariev, Petko Angelov, Margarita Mihaylova, Alexandru-Lucian Manole, Catalin Deatcu, Virginia Cucu, Ghenadie Ciobanu, Veronica Vasile, Ahmet Munir Gokmen, Yasemin Sarici, Saban Onur Viga, Ekrem Erdinc Gulbas, Maja Ivanovic-Djukic, Marija Radosavljevic, Suzana Stefanovic, Bojan Krstic, Miljana Talic (2024), Repertory on Circular Economy for Students, Tsenov Academic Publishing House, Bulgaria, 168 pages, ISBN: 978-954-23-2490-4. (in English).
	<i>Ръководството „Справочникът по кръгова икономика за студенти“ е преведено на пет езика – български, английски, сръбски, турски и румънски. Подпомага изготвянето на учебно съдържание за преподаване по кръговата икономика във Финансовия факултет на Стопанската академия „Д. А. Ценов“, Букурещкия университет „Артифекс“ (Румъния), Истанбулския университет Есенюрт (Турция) и Нишкия университет (Сърбия). Разработен е по проект „Trifold Approach to Circular Economy: Perspectives of Academia, Business, and Wider Society“ (№ 2022-1-BG01-KA220-HED-000085464), известен още с акронима си CRCLEcon по програма Еразъм+. Ръководството е публикувано на всички езици с пълнотекстов достъп в ResearchGate. За него е разработен специален дигитален модул на петте посочени езика, достъпен на сайта на проекта. Водещият автор е ръководител на проекта и координатор на написването на главата от справочника от българския екип. Структурата на отделните глави отговаря и на стандартите за преподаване в дистанционна форма.</i>
	<i>The manual "The Circular Economy Handbook for Students" has been translated into five languages - Bulgarian, English, Serbian, Turkish and Romanian. It supports the preparation of lecturing content for teaching circular economy at the Faculty of Finance of the D. A. Tsenov Academy of Economics, Bucharest University "Artifex" (Romania), Istanbul Esenyurt University (Turkey) and the University of Niš (Serbia). It was developed under the project "Trifold Approach to Circular Economy: Perspectives of Academia, Business, and Wider Society" (No. 2022-1-BG01-KA220-HED-000085464), also known by its acronym CRCLEcon under the Erasmus+ program. The handbook is published in all languages with full-text access on ResearchGate. A special digital module has been developed for it in the five specified languages, available on the project website. The lead author is the project manager and coordinator of the writing of the chapter of the Bulgarian team. The structure of the individual chapters also meets the standards for distance learning.</i>

11.03.2025 г.

Изготвил справката:

/Проф. д-р Андрей Захариев/